

Att arbeta med språkutvecklingen hos nyanlända barn

En empirisk studie om pedagogers och barnskötares arbetssätt i förskolan

Namn: Helena Gustafsson
Nadia Halawi
Program: Förskolläraryrket
Handledare: Ingegerd Enström
Examinator: Maj Asplund Carlsson
Kod: HT14-2920-039-LÖXA1G

Att arbeta med språkutvecklingen hos nyanlända barn
Helena Gustafsson
Nadia Halawi
Göteborgs Universitet
Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Förskolläraryrket
C-uppsats, 15hp
Grundnivå
HT 2014

Sammanfattning

Att arbeta med språkutvecklingen hos nyanlända barn är en empirisk studie om hur pedagoger och barnskötare arbetar med olika material och metoder för att utveckla språket. I studiens resultat användes semistrukturerade intervjuer med hjälp av ljudinspelningar och observationer som utgick ifrån en mall. Intervjuerna genomfördes med fem pedagoger och en barnskötare. Två av pedagogerna och en barnskötare arbetade på avdelningen för stora barn i åldern tre till fem, resterande intervjupersoner arbetade på småbarnsavdelningen det vill säga barn i åldern ett till tre. Syftet med studien är att undersöka skillnader och/eller likheter mellan pedagogernas och barnskötarens arbetssätt på en förskola i ett mångkulturellt område i Göteborg. I studien utgick vi ifrån den sociokulturella teorin och den interkulturella teorin. I bakgrund och teoretisk anknytning presenteras olika teorier och lagrum samt modeller som används för att analysera studiens resultat. I resultatet framkommer det bland annat att respondenternas tankar om arbetet är att det är spännande men utmanande att arbeta med nyanlända barns språkutveckling. Slutsatserna som framkommit i studien är bland annat att respondenterna upplever i verksamheten att föräldrarna har högre förväntningar på dem än vad förskolechefen har. En annan slutsats är att det krävs mycket resurser för att kunna hjälpa barnen i den språkliga utvecklingen.

Nyckelord: flerspråkighet, förskola, pedagogers och barnskötarens arbetssätt, nyanlända, språkutveckling.

Working with language development of the newly arrived children
Helena Gustafsson
Nadia Halawi
Gothenburg University
Department of Education, Communication and Learning
Preschool Teacher Education
C-essay, 15hp
First Cycle
Fall 2014

Abstract

Working with language development of the newly arrived children is an empirical study on how educators and nannies work with different materials and methods for developing language. The results of the study used semistructured interviews with the help of sound recordings and observations were based on a template. The interviews were conducted with five educators and a nanny. Two of the educators and a nanny worked in the department for big kids age's three to five, the remaining interviewees worked in early childhood department that is children aged one to three. The purpose of this study is to investigate the differences and / or similarities of educators and nannies working at a preschool in a multicultural area in Gothenburg. This study was based on the sociocultural theory and intercultural theory. In the background and theoretical extension presented different theories and section of the law and the models used to analyze the results of the study. The result shows that, among other things, that the respondents' thoughts about the work is that it is exciting but challenging to work with newly arrived children's language development. The conclusions that have emerged in the study include respondents perceive the activities that parents have higher expectations of them than the pre-school boss has. Another conclusion is that it takes a lot of resources to help children in language development.

Keywords: multilingualism, preschool, preschool teachers and nannies working methods, new arrivals, language development

Tack!

Vi vill dedicera ett stort tack till vår handledare Ingegerd Enström för sitt engagemang under processens gång. Ett stort tack att du har lett oss in på rätt väg och hjälpt oss med de val vi har gjort genom handledning och konstruktiv kritik. Utan respondenterna på avdelningarna på förskolan, hade studien inte varit möjlig att genomföra och därför vill vi tacka er för medverkan i studien.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
2. Bakgrund	2
2.1 Lagrum	2
2.1.1 Skolverket	2
2.1.2 Skollagen.....	3
2.1.3 Barnkonventionen	3
2.1.4 Läroplanen	3
2.1.5 Språkcentrum	3
2.1.6 Specialpedagoger	4
2.2 Språkträningsmaterial	4
2.2.1 Karlstadmodellen/babblarna	4
2.2.2 Barnets bästa	5
2.2.3 TRAS	5
2.2.4 Språklekar	5
3. Tidigare forskning	5
3.1 Studier om pedagogernas arbetssätt hos flerspråkiga barn	6
3.2 Nyanlända barn i förskolan	7
4. Teoretisk anknytning	8
4.1 Sociokulturell teori.....	8
4.2 Interkulturell teori	9
4.2.1 Flerspråkighet	10
4.3 Språkutveckling	11
4.4 Samverkan.....	12
5. Metod och material	12
5.1 Urval	13
5.2 Datainsamlingsmetod.....	13
5.2.1 Genomförande av intervju	14
5.2.2 Genomförande av observation	15
5.3 Analysmetod	15
5.4 Litteratursökning och källkritik	16
5.5 Metoddiskussion	17
5.5.1 För – och nackdelar med de valda metoderna	17
5.5.2 Validitet och reliabilitet	18
5.5.3 Etiska överväganden	19
6. Resultat och analys	19
6.1 Riktlinjer och lagar som styr pedagogers arbetssätt	20
6.2 Insatser	21
6.2.1 Vilka språkträningsmaterial använder pedagoger och barnskötare?	21
6.2.2 Pedagogers och barnskötarens arbetssätt med flerspråkiga barn respektive enspråkiga barn	22
6.2.3 Resurser och möjligheter	22
6.2.4 Samverkan.....	23
6.3 Tankar om arbetet	24

6.3.1 Förväntningar	24	
6.3.2 Svårigheter	24	
6.3.3 Arbetet med ”Barnets bästa”	25	
6.3.4 Förändringar i verksamheten.	26	
6.3.5 Tankar om arbetet	26	
7. Slutdiskussion	27	
7.1 Insatser	27	
7.2 Tankar om arbetet	28	
7.3 Förslag till vidare forskning.....	29	
8. Referenslista	31	
Informationsmail	Bilaga 1	35
Intervjumall	Bilaga 2	36
Observationsprotokoll	Bilaga 3.....	37

1. Inledning

Flerspråkighet är något som debatteras med stort intresse och väcker starka känslor i Sverige. En del ser på flerspråkighet som en tillgång och en nödvändighet medan andra ser flerspråkighet som ett problem. Det finns både de som anser att flerspråkighet hos små barn måste vara svårt, och de som menar att det är just i tidig ålder som barnen lätt lär sig många språk. Faktum är att majoriteten av världens befolkning är flerspråkig. När flera språk ska kunna få rum inom ett land måste befolkningen i princip vara tvåspråkig för att kunna kommunicera med sina landsmän (Lorentz, 2006)

Förskolan är en central arena för interaktion där det interkulturella perspektivet innehar en stor betydelse för pedagogerna och barnen. När förskolan betraktas som en kulturell och social mötesplats kan det interkulturella perspektivet bli ett viktigt instrument av den visionen som uppstår. Målet med det interkulturella perspektivet är bland annat att uppfostra barnen till goda medborgare (Lorentz, 2006).

Förskolan står inför nya utmaningar och möjligheter när det gäller samverkan med hemmet då samhällsutvecklingen reflekteras i relationen mellan föräldrarna och förskolepersonalen. Ansvarsfördelningen är mer otydlig i praktiken än vad den är i förskolans styrdokument angående barns utveckling och lärande. Detta beror på att samverkan mellan hemmet och förskolan är självklar då det sker möten mellan föräldrar och personal dagligen vid hämning och lämning. Det råder inget tvivel om att samverkan mellan hemmet och förskolan behövs då det bidrar till en positiv bild av barnens utveckling och lärande. Samverkan har haft olika betydelser under utvecklingen av förskoleverksamheten. Detta beror på tidsandan och det politiska klimatet. Under det senare årtiondet har föräldrarna inkluderats på allvar i samverkansbegreppet då deras inflytande och delaktighet betonas.

Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål (Skolverket 2010:7).

Denna studie handlar om att undersöka om det finns likheter och/eller skillnader mellan pedagogers arbetssätt med att utveckla det svenska språket hos flerspråkiga barn på en yngrebarnsavdelning och en storbarnsavdelning i ett mångkulturellt område i Göteborg samt vilka material och metoder som pedagogerna och barnskötaren använder i verksamheten. Vi har valt dessa frågeställningar för att det är intressant och angelägen fråga med tanke på dagens samhälle där flerspråkighet har blivit allt vanligare i förskolan och att fler och fler nyanlända barn börjar förskolan.

Studien har gett oss ny kunskap att ta med oss ut i arbetslivet om hur man kan arbeta med nyanlända barns språkutveckling redan på yngrebarnsavdelningen med hjälp av till exempel språklekar. Vi har även upptäckt att det är viktigt att pedagogerna och barnskötaren har erfarenheter av att jobba med barns språkutveckling för att skapa en trygghet för barnen och dess anhöriga.

För oss har studien varit relevant då vi känner att vi saknar erfarenhet av att arbeta med nyanlända barns språkutveckling i förskolan. Studien har gett oss en klarare bild av hur man kan arbeta och gå tillväga när det kommer nyanlända barn till verksamheten.

Utifrån de observationer och intervjuer vi har gjort, har vi kunnat se att det finns mängder av olika material och metoder för att underlätta detta för oss pedagoger i verksamheten. Det vi tar med oss ifrån denna studie är att man måste ha rätt material och resurser för att underlätta för både oss pedagoger och barn samt hur viktigt det är att få fortbildning i ämnet. Det vi även får med oss är hur viktigt det är med samverkan mellan avdelningarna i huset till exempel för att kunna ta del av varandras material och erfarenheter. Vi anser att studien är relevant då det inte finns mycket tidigare forskning om nyanlända barns språkutveckling och därför anser vi att vår studie är ett hjälpmedel för oss när vi kommer ut i verksamheten och ställs inför detta. Sammanfattningsvis anser vi att vår studie kommer att hjälpa oss otroligt mycket. Med det här arbetet har vi fått mer förståelse kring arbetet med nyanlända barns språkutveckling.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger och barnskötare arbetar för att utveckla det svenska språket hos nyanlända barn i förskolan utifrån frågeställningarna;

- Vilka metoder och material använder pedagoger och barnskötare för att utveckla det svenska språket hos nyanlända barn?
- Finns det likheter och/eller skillnader mellan arbetssätten i en yngrebarnsavdelnings respektive en storbarnsavdelning för nyanlända barn i ett mångkulturellt område?

2. Bakgrund

I följande kapitel kommer de myndigheter och lagar som styr förskolans verksamhet beskrivas samt de material och metoder som pedagogerna och barnskötaren använder i förskolan för att utveckla det svenska språket hos de nyanlända barnen. I bakgrunden kommer även resurser som specialpedagog och språkcentrum att beskrivas. Även begrepp och den sociokulturella teorin samt den interkulturella teorin kommer att tas upp i kommande avsnitt för att sedan analyseras i kapitlet Resultat och Analys utifrån respondenternas svar och våra observationer som vi gjorde på en storbarnsavdelning respektive en yngrebarnsavdelning.

2.1 Lagrum

Lagrummen kommer att användas i studiens resultat och analysdel för att visa hur de styr förskolans verksamhet samt påverkar pedagogernas och barnskötarens dagliga arbete. Nedan introduceras de lagrum som pedagogerna och barnskötaren bör ta hänsyn till i arbetet på förskolan.

2.1.1 Skolverket

Skolverket är förvaltningsmyndigheten för förskolan och skolan som skall se till att alla barn får tillgång till en utbildning samt att verksamheten är av god kvalitet i en trygg miljö. Skolverket ska bidra till goda förutsättningar för barns utveckling. Myndigheten tar fram måldokument för verksamheter, kunskapskrav, föreskrifter samt allmänna råd. Den ansvarar även för att genomföra nationella uppföljningar och utvärderingar av

verksamheten. Skolverket ska vidare ansvara för frågor inom ramen för sitt verksamhetsområde som rör nyanlända barn (Skolverket, 2013).

2.1.2 Skollagen

Skollagen (2010:800) reglerar vilka rättigheter och skyldigheter barn och deras föräldrar har. Skollagen har en tydlig koppling till Barnkonventionen angående barns rättigheter och lika värde. Riksdagen beslutar skollagen samt förmedlar föreskrifter om läroplanen till en myndighet.

Enligt Skollagen (2010:800) [SFS] ”ska förskolan medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål” (Skollagen, 8 kap. 10§).

2.1.3 Barnkonventionen

Barnkonvention som är en del av FN:S konvention om de mänskliga rättigheterna innehåller 54 artiklar om vilka rättigheter barn har runt hela världen upp tills de är 18 år. Sverige var ett av de första länderna att skriva under konventionen och därmed garantera dess rättigheter för barn och ungdomar i vårt land (Rapp, 2014). FN:s barnrättskommitté rekommenderar Sverige att barnkonventionen får ställning som svensk lag och att barnkonventionen skrivs in i läroplanen (Unicef, u.å). Dock är inte konvention en lag i Sverige men riksdagen har beslutat att dess anda ska prägla allt beslutsfattande som rör barn och ungdomar, något vi kan se i läroplanens värdegrund och uppdrag (Rapp, 2014). De artiklar vi kommer ta hänsyn till i vår studie är Artikel 28: rätt till utbildning samt Artikel 29: Utbildning, syfte, Artikel 30: Minoritets- och urbefolkningsbarn (Unicef, u.å).

2.1.4 Läroplanen

År 1994 fick förskolan sin första läroplan med uppdrag och mål för den pedagogiska verksamheten. Den har reviderats sedan dess, även om skrivningarna om förskolans centrala begrepp består. Förskolans uppdrag är att arbeta utifrån ett mångkulturellt perspektiv, samt att bekämpa diskriminering och fördomar. ”Den växande rörligheten över nationsgränserna skapar en kulturell mångfald i förskolan, som ger barnen möjligheter att grundlägga respekt och aktning för varje människa oavsett bakgrund” (Skolverket, 2010:4).

Förskolans verksamhet styrs utifrån en läroplan som anger mål och riktlinjer samt utbildningens värdegrund och uppdrag. Läroplanen tar upp barns lärande och utveckling, relationer till föräldrarna samt deras delaktighet och inflytande i verksamheten. Enligt skollagen (2010:800) i läroplanen (2010) slås det fast att ”utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära” (Skolverket, 2010:4).

2.1.5 Språkcentrum

Språkcentrum bildades 2008 av tre språkenheter belägna runt om i Göteborg för att ge stöd i modersmålsundervisning (i grundskolan) och modersmålsstöd (i förskolan) till förskolor och skolor (Språkcentrum, 2010). Stödet för modersmålet ges endast till de som talar modersmålet hemma. Stödet handlar om att uppmuntra att modersmålet talas hemma, om att visa intresse för barnets modersmål, samt att barnet blir nyfiken och

positivt inställd till flerspråkighet. Om ingen ordinarie personal pratar de nyanlända barnens språk kan rektorer be modersmållärare komma till förskolan. Modersmålläraren ska följa den ordinarie planering som finns på förskolan (Göteborgs stad, 2012).

2.1.6 Specialpedagoger

Alla lärare har en grundläggande specialpedagogisk kompetens för att kunna arbeta med barn i behov av stöd. Specialpedagoger har dessutom en fördjupad utbildning för att kunna arbeta direkt med barnen eller lärarna för att kunna anpassa undervisningen till olika barns behov. Stödet som specialpedagogerna ger till personalen är endast handledning eller hjälp att samordna insatser samt ge tips på arbetssätt och material. Stödet inriktas på att hjälpa barnen bli delaktiga i undervisningen och ta ansvar för sitt eget lärande (Jakobsson & Nilsson, 2011).

2.2 Språkträningmaterial

I detta avsnitt kommer vi behandla de material pedagogerna och barnskötaren arbetar utifrån för att utveckla det svenska språket hos nyanlända barn. De material och metoder som beskrivs här nedan kommer att återknytas till i resultat- och analyskapitlet.

2.2.1 Karlstadmodellen/babblarna

Karlstadmodellen (2010) är en modell för språkträning bland annat för barn som har ett annat modersmål. Språkstimuleringen utvecklas i Karlstadmodellen och betraktas som en tågresa på väg mot nya mål där tåget har många vagnar med språkliga egenskaper. Det finns grundläggande principer i språkträningen:

- träningen ska ske dagligen och språket ska knytas till verkligheten som individen lever i
- träningen ska anpassas till individen, familjen och det sociala nätverket
- metod och material ska väljas utifrån individens förutsättningar, krav och behov.

I Karlstadmodellen används metod och material, så som Babblarna, för att underlätta lärandet där materialets funktion är att fånga och rikta uppmärksamheten mot barnet som håller på att lära sig och metoden visar alternativa vägar till lärandet.

Babblarna (u.å) kallas den genomtänkta språkträning som finns i Karlstadmodellen och som hjälper barnen i språkutvecklingen. Babblarna är figurer som kan hittas på Youtube och har ett eget språk som bygger på ljud i deras namn. Genom att lyssna på Babblarna härmar barnen betoningen och melodin i språket och på så sätt tränas de effektivt på att utveckla sitt språk. Babblarna finns som böcker, spel, pappersfigurer, video, plastfigurer, dataspel. Det finns även en hemsida som är anpassad för barnen och som gör det möjligt för dem att klicka runt utan att komma vidare till andra sidor eller att nå butiken.

2.2.2 Barnets bästa

Barnets bästa är en inspirationsskrift för pedagoger som tar emot nyanlända barn i förskolan samt en lärarhandledning i kartläggning av språkkunskaperna. För att förskolan skall kunna ta hänsyn till barnens språkliga utveckling vid planering av verksamheten är en kartläggning viktig för att kunna stödja och stimulera barns fortsatta språkutveckling. Inspirationsskriften menar att det är viktigt att ta tillvara på barnets modersmål då det stärker barnets självkänsla, identitet och trygghet samt att det svenska språket utvecklas. Modersmålet är en självklar bärare av trygghet och en förutsättning för en framtida flerspråkighet (Göteborgs stad, 2014).

2.2.3 TRAS

TRAS är ett material som tydligt riktar sig mot såväl de hörbara som de tysta aspekterna i barns kommunikations- och språkutveckling. TRAS styrka ligger i observationer som sker i naturliga sammanhang och ger underlag för att pedagoger ska få en klar bild av hela barngruppens språkliga utveckling, och samtidigt få möjlighet att hålla fokus på varje barns individuella behov. Pedagoger underlättar inläringen genom att arbeta i barnets närmaste utvecklingszon som innebär att barnen först behöver en mer kunnig person för att leda dem och sedan kan klara sig på egen hand.

Flerspråkiga barn som lär sig mer än ett språk kan behöva lite längre tid på sig för sitt språktillägnande än det enspråkiga barnet (Nyponförlaget, 2010).

”För att kunna observera språkutveckling hos barn som växer upp i en flerspråkig miljö krävs kunskaper inte bara om hur man utvecklar flerspråkighet, utan också om hur kulturella faktorer påverkar kommunikation och språkanvändning. TRAS-schemats frågeområden kan ge vägledning om ett flerspråkigt barns språkutveckling, men det är viktigt att reflektera över olika möjligheter till tolkning av observationen” (Nyponförlaget, (2010:3).

2.2.4 Språklekar

För att utveckla barns språk är språklekar en bra metod att använda i förskolans verksamhet. Att använda konkreta föremål vid till exempel sagoläsning eller vid samling gör att barnen kan fästa sin uppmärksamhet mot detta. Detta går att göra genom att lägga rekvisita med nyckelbegreppen från sången eller sagan i en låda. Under sagans eller sångens gång plockar pedagogerna/barnskötaren upp rekvisitan ur lådan. Det blir lättare för barnen att hänga med i sagan/sången med hjälp av rekvisitan (folkhälsan, 2014).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer tidigare studier om pedagogers och barnskötarens arbetssätt hos flerspråkiga barn att presenteras samt studier om hur pedagoger och barnskötare interagerar med nyanlända barn i förskolan

Ett par forskare som har haft stort inflytande på senare forskning om barns språkutveckling är Volterra och Teaschner (1978). Deras idé var att barn som utsätts för två språk brukar börja med ett enda språkssystem som inte finns i något av de vuxnas språk utan bara är barnets egen skapelse. Utvecklingen går via tre steg:

1. Barnet har ett enda system med ord från båda språken
2. Det lexikala systemet delas upp på två språk, med samma grammatiska regler

3. Två separata språkssystem (såväl lexikalt som grammatiskt)

Idén om utvecklingen är baserad på att barnet vid ett och ett halvt års åldern har ett enda initialt ordförrådssystem. Ord med en viss betydelse finns bara på det ena språket, till exempel förekommer ordet mamma inte på båda språken. Ett barn i ett och ett halvårsåldern växlar mellan ord från båda språken till exempel säger den mamma på svenska och pappa på ett annat språk (Volterra & Teaschner, 1978).

3.1 Studier om pedagogernas arbetssätt hos flerspråkiga barn

Sadaf (2013) studie handlar om att undersöka pedagogernas arbetssätt hos flerspråkiga barn i förskolan. Sadaf intervjuade och observerade pedagoger på fyra olika förskolor och redogjorde för pedagogernas förhållningssätt gentemot flerspråkighet. Sadaf undersökte pedagogernas erfarenheter och vad de hade för värderingar kring flerspråkighet i relation till sin språkliga bakgrund samt deras insatser för barns språkliga kunskapsutveckling i verksamheten.

I studien utgår Sadaf (2013) ifrån det socialkonstruktivistiska perspektivet som diskuterar fenomen utifrån olika synvinklar som tolkas olika i verkligheten. Slutsatsen i studien är att förskollärarna ser på flerspråkighet både som resurs och som hinder. Vissa pedagoger betonar vikten av identitet och etnicitet positivt, något som de kopplar till flerspråkiga barns känslor. Utifrån pedagogernas förhållningssätt lyfte pedagogerna upp olika faktorer som orsakar problem vid språkinläring av det svenska språket och rekommenderar att barnen lär sig ett språk i taget för att inte orsaka ett fattigt ordförråd, brytning och kodväxling (Sadaf, 2013).

Kulttis (2012) avhandling handlar om flerspråkiga barns språkutveckling. Den handlar även om hur förskolan kan vara ett instrument för att stärka språkutvecklingen hos yngre barn och därför är det av stort intresse att studera detta. I Kulttis avhandling är barns perspektiv av intresse för att ta reda på vad som upptar deras uppmärksamhet, engagemang och tid, men även hur språket kommer till användning i förskolan. Kultti studerar förskolornas språkmiljö samt miljöer för lärande och utveckling och detta har sin grund i det sociokulturella perspektivet att kunna knyta samman sociala och kulturella villkor med individens lärande och utveckling.

Kultti (2012) menar att även om det gemensamma språket är svenska, innebär detta inte att barnen behöver uttrycka sig på svenska eftersom det finns andra sätt att bli deltagare i förskolan. Det finns gemensamma aktiviteter där barnen får utrymme och deltar med olika förutsättningar, något som utvecklar barnens språk och kommunikation. Förskolan erbjuder barnen en lärandemiljö som gör att barnen utvecklar det svenska språket genom att delta i olika typer av aktiviteter.

Peric och Akhters (2006) studie utgår ifrån hur pedagogerna stimulerar barns språkutveckling i förskolan och förskoleklassen, det vill säga vilka arbetssätt de använder. De tar upp tre huvudteorier inom barnspråkforskningen: den behavioristiska, den lingvistiska och den interaktionistiska, utifrån Vygotskys teori om det sociokulturella perspektivet. Utifrån intervjuer av pedagogerna drar författarna slutsatsen att pedagogerna använder sig av olika metoder, som att de använder Bornholmsmodellen, att de läser mycket sagor samt att de använder sig av tecken som stöd genom gester. Pedagogerna menar att det är viktigt att ordna aktiviteter och se till att det uppstår

situationer som gör att barnen får lust att kommunicera med alla sina språk, aktiviteter som hjälper till att stimulera barns språkutveckling. Vid inskolningen pratar pedagogerna med föräldrarna och påpekar att det är viktigt att barnen pratar sitt modersmål hemma för att stödja barnets språkutveckling.

Salems (2010) studie utgår ifrån läroplanen för förskolans uppdrag att stimulera varje språkutveckling samt bidra till att barn med andra modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål utifrån frågeställningarna 1) vilka språkliga svårigheter har barn med svenska som andraspråk i en mångkulturell förskola? Och 2) vilka arbetssätt använder de intervjuade pedagogerna för att utveckla svenska som andraspråk? Salem gjorde intervjuer och observationer på en förskola med fyra avdelningar i ett område där de flesta barnen har utländsk bakgrund. Slutsatsen utifrån Salems intervjuer är att respondenterna använder sig av lek, högläsning samt upprepning av de begrepp som dyker upp. Sång är en annan viktig metod de använder för att utveckla barns språkinläring. I studien framgår det inte vilken teori eller vilket perspektiv Salem utgår ifrån (Salem, 2010). Även Salem kommer fram till samma resultat som Peric och Akhter (2006), det vill säga att samverkan med hemmet är viktigt.

3.2 Nyanlända barn i förskolan

Skaremyrs (2014) syfte med studien är att bidra med kunskap om nyanlända barns deltagande i språkliga händelser samt att undersöka vilka redskap de använder sig av för att kunna kommunicera. Hon utgår ifrån det sociokulturella perspektivet och det multimodala perspektivet. Skaremyr använde sig av deltagande observationer under en termin samt videofilmande. Skaremyr kommer fram till att barnen använder sig av flera olika kommunikativa redskap i språkliga händelser. Hon såg att de använde sig av kroppen det vill säga gester, röst och blickar. Barnen använde sig även av material som pennor, papper och leksaker eller utklädningskläder. Utifrån sitt insamlade material såg hon att strukturer i omgivningen handlar om de rutiner, normer, regler och värderingar som finns på förskolan. De nyanlända barnen kombinerar flera olika redskap för att förhandla om material och deltagande. Detta leder till möjligheter för nyanlända barn att delta i till exempel rollekar och aktiviteter som är vanliga i förskolans verksamheter. Dock är de nyanlända barnens möjligheter begränsade då de saknar möjlighet att uttrycka sig på svenska.

Andersson och Möller Heikkilä (2008) har undersökt hur pedagogerna i praktiken arbetar med att interagera nyanlända barn i en svensk förskola. Undersökningen belyser hur pedagogerna arbetar och hur de får barnen att interagera i verksamheten samt vad pedagogerna lägger fokus på i arbetet med nyanlända barn. Forskarna använde sig av semistrukturerade intervjuer med sex pedagoger i fyra förskolor. Pedagogerna hade olika tankar och sätt att arbeta med nyanlända barn. Några av pedagogerna tyckte att de arbetade dubbelt för att de först skulle arbeta utifrån läroplanen och samtidigt arbeta utifrån läroplanens sista del angående dubbel kulturtillhörighet i förskolan. Dessa pedagoger menar att de även måste ha större samverkan med föräldrarna eftersom det en krävs mer tid att kommunicera med vårdnadshavarna. Dock har alla pedagogerna gemensam tanke: att det är viktigt att närma sig de nyanlända barnen direkt och inte tror att allt löser sig med tiden. För att arbeta med nyanlända barn behövs det både resurser och tid. Andersson och Möller Heikkilä (2008) har kommit fram till att det inte är endast

barnen som skall interageras i verksamheten utan även vårdnadshavarna och att fokus bör ligga på kommunikationen. Även modersmålet är en viktig del i arbetet med nyanlända barn vilket de visar genom att de tar in modersmåls lärare i verksamheten för att ge en positiv inställning till tvåspråkighet. En slutsats är att det är viktigt att pedagogerna skaffar sig kunskaper om barnens förflutna. Pedagogerna känner att de skulle behöva mer utbildning om mångkultur.

4. Teoretisk anknytning

I följande avsnitt kommer de teorier och begrepp som används i studien att beskrivas. Den sociokulturella teorin samt begreppet flerspråkighet kommer bland annat att diskuteras. Vi har valt den sociokulturella teorin i vår studie då den har kommit tillbaka i relation till förskolan genom läroplansreformen. En av anledningen till detta är det mångkulturella och globaliserade samhället.

Den sociokulturella teorin tar just mångfald i föreställningsvärldar som utgångsläge. Vi har även valt att utgå ifrån den interkulturella teorin då den handlar om barns lärande miljö och utgår ifrån barns olika bakgrund och etnicitet.

4.1 Sociokulturell teori

Den sociokulturella teorin handlar om att barn lär sig och utvecklas i samspel med erfarna vuxna eller barn.

Kultti (2012) menar att i Vygotskys (1978, 2007) kulturhistoriska psykologi är det sociokulturella perspektivet ett samlingsbegrepp för olika teorier. Vygotsky ansåg att det sociala samspelet var redskapet till den mentala utvecklingen hos människan och att en stimulerande och välordnad miljö pedagogerna och barnskötaren erbjuder i förskolan utmanar barnens utveckling. Samhället och dess historiska framväxt är väsentliga delar inom den sociokulturella teorin.

Enligt Vygotsky har språket två funktioner; ”1) En innebörd för att socialt samordna människors verksamhet samt 2) ett redskap för tänkande” (u.å, i Svensson, 1998:32). De sociala erfarenheterna barnen gör i de första levnadsåren har en betydelse för språkutvecklingen och utvecklas först i sociala sammanhang. För att barnen ska öka sin tankeförmåga där inlärning leder till utveckling är det av stor vikt att barnen deltar i kulturellt betingade verksamheter under ledning av pedagoger som finns till för att stötta barnen. Språkutvecklingen hos barnen är beroende av flera viktiga beståndsdelar som till exempel biologiska samt sociala faktorer. En viktig utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet är relationen mellan tänkandet och språket som är åtskilda hos barnen. Detta innebär att när barnen har uppnått en viss språklig nivå kommer språket att påverka tänkandets utveckling. Därför är språket beroende av den kultur barnen lever i (Svensson, 1998).

Enligt Svensson (1998) är *internalisering* ett centralt begrepp i den sociokulturella teorin. När barnen tar till sig ny kunskap och information och omvandlar detta så det upplevs som barnens egna kunskaper innebär det att barnen löser problem i tankarna (Svensson, 1998). Enligt Säljö (2014) är ett annat central begrepp i teorin är *mediering*. Detta innebär att människan tillägnar sig redskap, som språkliga och materiella, eller

verktyg för att förstå sin omvärld och agerar i den. Det språkliga redskapet kallas även för ett mentalt eller intellektuellt redskap. Med det menar författaren att man tillägnar sig till exempel ett tecken, ett teckensystem eller en symbol som används för att tänka eller kommunicera med. Språkliga redskap är exempelvis siffror, begrepp, bokstäver och räkneselement. Mediering kan ske genom fysiska redskap så som att använda en spade för att gräva. Enligt Säljö (2014) förekommer redskap och intellektuella tillsammans och utgör varandras förutsättningar. Den mer allmänna termen *kulturella redskap* är ett alternativt begrepp för interkulturella och fysiska redskap. I den sociokulturella teorin ses språket som redskapens redskap där språket ses som vår partner i det mesta vi gör. Genom språklig mediering blir barnen delaktiga i ett samhälle eller en kulturs sätt att se på och förstå omvärlden.

Utvecklingen hos barnen är inte begränsad till barnet utan något som människan alltid tillägnar sig. *Den proximala utvecklingszonen* är ett begrepp som hänger samman med Vygotskys sätt att se på lärande och utveckling. I denna zon är barnen känsliga för instruktioner och förklaringar. Det är i den proximala utvecklingszonen som pedagogerna och barnskötaren kan leda barnen in i hur man använder ett kulturellt redskap. Den proximala utvecklingszonen handlar om att man först behöver en mer kunnig persons hjälp för att klara av en uppgift, som man sedan kan utföra på egen hand. Detta innebär att man approprierar kunskaper som den andre personen hade (Säljö, 2014).

En pedagogisk konsekvens med den sociokulturella teorin för att samspela och samtala med varandra måste barnet få mängder av tillfällen att umgås med vuxna och barn i olika åldrar. Pedagogerna och barnskötaren som kommunicerar med barn på en nivå som utmanar barnen bidrar till inläring, vilket leder till utveckling och mognad. När barnet tillägnar sig redskap för att kommunicera klart och entydigt leder det till mental och språklig förändring. Barn lär sig först relationen mellan begrepp och objekt, sedan kopplar de samman benämningarna på föremål eller fenomen med föremålen/fenomenen (Svensson, 1998).

Säljö (2010) menar att den lärande är beroende av stöd från en mer kunnig, till exempel att barnen är beroende av stöd från vuxna. Det talas om detta stöd som att den kunnige bygger en ställning som den lärande kan ta sig vidare i sitt lärande. Den engelska termen för denna pedagogiska kommunikation kallas för *scaffolding*. I början behöver barnen mycket stöd av pedagogerna för att utveckla sin språkinläring men stödet avtar för att sedan upphöra helt då den lärande behärskar förmågan i sitt språk. Inom ramen för utvecklingszonen kan man appropriera kunskaper som den andra personen hade genom scaffolding. Enligt Kultti (2014) utvecklar barn nya kunskaper och färdigheter genom stödstrukturer, konkreta modeller och tankekonstruktioner för lärande, scaffolding.

4.2 Interkulturell teori

Inom den pedagogiska forskningen har ett mångkulturellt och postmodernt samhälle bidragit till att det har utvecklats ett nytt perspektiv som kallas det för *interkulturella perspektivet*. När kommunikationen mellan barn från olika kulturer sker ömsesidigt står *inter* i det interkulturella perspektivet för en interaktionsprocess, medan *kultur* står för barnens levnadssätt, beteende, värderingar och kön samt ekonomiska strukturer. Det är *inter* i interkulturalitet som betecknar det pedagogiska perspektivet av en förändring genom lärande, påverkan och handlande. Det är därför forskare talar om en social

interaktion, interkulturellt lärande och interkulturell kommunikation. Ett interkulturellt perspektiv blir synligt och i hög grad effektivt i en interkulturell lärandemiljö. För att förstå utgångspunkten i den interkulturella miljön måste alla medge att en interkulturell lärandemiljö är befolkad av barn med skilda kulturella uppfattningar och värderingar. Detta lärande kan medverka till ett gemensamt språk, där deltagande skapar gemenskap och social inkludering, självmedvetenhet, identitet samt gemensamma bildningsbehov. Det som karakteriserar ett interkulturellt lärande är samverkan och kommunikationen mellan olika barn med olika etnisk eller kulturell bakgrund (Lorentz & Bergstedt, 2006).

Den interkulturella kommunikationen har tre faser; medvetenhet, kunskap och färdighet. Medvetenhet innebär att barnen har insikt i att andra barn växt upp i en annan miljö än de själva har gjort. Detta leder till att barnen får en insikt i att det finns skillnader i känslor, tankesätt, värderingar och handlingsmönster hos människor. Efter medvetenhet kommer kunskap. Om vi ska kunna samverka med vissa kulturer måste vi lära oss om dessa kulturer för att samverkan ska fungera. Den sista fasen är färdighet som hjälper barnen att lösa problemen i umgänget med andra barn från andra kulturer. För att kunna se likheter och skillnader mellan tolkningarna barnen från olika kulturer gör av samma händelse handlar interkulturella kommunikationen inte om att förvånas över olikheterna mellan barnen med olika kulturella bakgrunder (Lorentz, 2006).

Begreppen *mångkulturell* och *interkulturell* är väsentliga inom det interkulturella perspektivet eftersom man skiljer på dessa begrepp i termer av handling och tillstånd. Ändå är det inte alltid enkelt då man talar om mångkulturell utbildning men inte om interkulturell utbildning, dock talar vi om interkulturellt lärande men inte om mångkulturellt lärande. I den mångkulturella utbildningen talar man om ett tillstånd till exempel värderingar och beteenden från någon enskild kultur. Interkulturella perspektivet beskriver en handling, en interaktion mellan barn ifrån olika kulturer. *Inter* passar ihop med kvaliteten i verksamhetens utbildning. Genom att utöva undervisningen interkulturellt blir lärandet och *inter* ett ord som står för interaktion, handling och förändring (Lorentz, 2006).

4.2.1 Flerspråkighet

Begreppet flerspråkighet innebär att varje person som kan behärska eller använda två eller flera språk. Flerspråkighet och tvåspråkighet är i princip samma förklaring av begreppet. Flerspråkighet har flera benämningar så som multilingualism eller bilingualism (Nationalencyklopedin, u.å)

Om omgivningen uppmuntrar barnens flerspråkighet och ser det som värdefullt och självklart blir det naturligt att använda alla sina språk. Men i det svenska samhället blir det allt mer sällan som det uppmuntras. Då *ett* språk ses som det naturliga blir flerspråkighet något besvärligt och därför uppmuntras det inte lika mycket. Det är inte de språkliga faktorerna som ställer till det för barnen att lära sig eller att använda ett språk utan det beror vanligtvis på dåliga förutsättningar för *det* språket; som att barnet kan ha för få tillfällen att tala språk. En annan anledning kan vara att barnet är känslomässigt blockerat av sorg eller känner otrygghet. Det kan även bero på att barnen har lärt sig att man inte bör tala detta språk utan att man ska hålla sig till ett annat språk (Ladberg, 2003). Skutnabb-Kangas (1981) menar att minoritetsmedlemmar måste bli flerspråkiga om de vill behålla sin egen kultur men samtidigt bli delaktiga i samhället. Författaren

menar även att det finns fyra stora grupper som man kan dela in flerspråkiga individer i. Dessa är 1) *elitflerspråkiga* - de som frivilligt vill lära sig ett nytt språk. 2). *Barn från språkliga majoriteter* - denna grupp utgör den största gruppen av barn som i skolan lär sig ett andra språk. 3) *Barn från flerspråkiga familjer* – de vill säga de barn som har föräldrar med olika modersmål där ena föräldern talar svenska samt 4) *Barn från språkliga minoriteter* – där inga av föräldrarna talar majoritetsspråket.

4.3 Språkutveckling

Termerna språkets bas och utbyggnad används ibland för att beskriva språkutvecklingen hos barn. Under de första sex åren utvecklar barnen de språkliga kunskaperna så som utveckling av ordförråd, grundläggande grammatik och att berätta enkla berättelser. Detta leder till kunskaper om att skriva och läsa samt att utveckla ordförråd och grammatisk medvetenhet och på så sätt bygga ut språket. Barn i sexårsåldern som precis flyttat till Sverige har en utmanande uppgift och förväntas behärska basen i det svenska språket (Kultti, 2014).

Samtalsrelaterad språkutveckling redogör för kommunikativa färdigheter som utvecklas under några år och det innebär att barn förväntas samtala om vardagliga händelser. Kunskapsrelaterad språkutveckling redogör för kognitiva färdigheter som innebär att barnen utvecklas genom olika teman i förskolans verksamhet. En sådan uppdelning av utvecklingen är problematisk men genom att visa komplexiteten i språkutvecklingen i förskolan är den användbar. Det finns en uppfattning om att småbarn har lätt att lära sig ett nytt språk, men enligt Cook (1997, i Kultti, 2014) tar det fjorton år att lära sig ett nytt språk. Man ska använda språket fem timmar om dagen, fem dagar i veckan för att lyckas. Beräkningen bygger på utvecklingen av modersmålet vilket används dagligen i fem år vilket innebär att förskolan kan vara barns primära lärandemiljö för majoritetsspråket (Kultti, 2014).

Genom att undervisa i modersmålet i förskolan får barnen kunskaper i språket och kommunicerar då på flera språk i vardagen, detta innebär inte att barn har lika kunskaper och erfarenheter. En del barn är födda i Sverige och en del kom till Sverige senare i livet. Barns användning av språket i hemmet påverkar vad som blir viktigt i samspelet på förskolan. Då pedagogerna behöver kunskaper om förutsättningar för språkanvändningen hos de flerspråkiga barnen i gruppen är det viktigt att förskolan samarbetar med hemmet (Kultti, 2014).

Enligt Kultti (2014) kan villkoren för barns lärande och utveckling studeras genom att belysa barnens möjligheter till deltagande i olika aktiviteter och sammanhang. När barnen gör något tillsammans utmärks handlingarna av ömsesidighet men det behöver inte vara observerbart. Utan språkliga handlingar sker deltagandet underförstått, något som är svårare att upptäcka än när språkliga handlingar används.

Blum-Kulkas och Snows (2004, i Kultti, 2014) studie visar på hur barn lär sig språk i samtal med varandra. Flerspråkiga barn övar och skapar tillit till sin förmåga genom att använda ett nytt språk i leken. Barn hjälper varandra att delta i samtal och på så sätt främjas kommunikationen mellan barnen på andra språk (Kultti, 2014).

I småbarns språkliga utveckling är upprepning ett grundläggande drag och en viktig faktor. Med stöd av Vygotskys (1998, i Kultti, 2014) resonemang om imitation är

upprepning en mekanism i interaktion och kommunikation. Imitation betraktas som allt som barn inte kan göra självständigt, som att härma, och detta är viktigt för att förstå lärandet.

Forskningen har bidragit till kunskap om språkalternering som socialt och situerat lärande. För att kunna växla mellan olika språk krävs en språklig medvetenhet och kunskaper i båda språken. Kodväxling betraktas som en resurs för att utnyttja den språkliga potentialen och är därmed ett tecken på en utvecklad språklig kompetens. Barns förmåga att tolka koder, vilja att vara delaktiga, leka, skapa gemenskap och relationer med andra barn styr språkvalet under de första åren på förskolan (Kultti, 2014).

4.4 Samverkan

För Sandberg och Vourinen (2007) innebär begreppet *samverkan* all kontakt mellan hemmet och förskolan, inte bara den dagliga kontakten som sker vid lämning och hämtning av barnen utan även den organiserade kontakten vid föräldramöten, föräldrarsamtal och föräldarmedverkan. Det som kan påverka samverkan negativt är om relationen mellan föräldrarna och pedagogerna och barnskötaren angående barns utveckling och lärande inte är så bra. Fokus på samverkan mellan hemmet och förskolan har på senare tid ökat och dess positiva betydelse för barns utveckling har lyfts fram. Samverkan med föräldrarna är viktig för att förebygga svårigheter som kan uppkomma hos barnen. Genom att samverka med föräldrarna skapas en helhetsbild av barnets situation och denna helhetsbild är grundläggande för att kunna fortsätta arbeta med barnens utveckling. Ekholm och Hedin (1995, i Sandberg & Vourinen, 2007) anser att genom samverkan mellan förskolan och hemmet ökar tilliten till personalen och verksamheten samt föräldrarna känner trygghet.

Sandberg & Vourinen (2007) menar att i mångkulturella områden är bild som kommunikationsform bättre än textform, då föräldrarna inte alltid behärskar det svenska tal- och skriftspråket. Därför har bildspråket fått större betydelse i samverkanssammanhang. Förskolan i mångkulturella områden försöker skapa nya samverkansformer för att bidra till att föräldrarna blir mer delaktiga i förskolans verksamhet. För att förskolan och föräldrarna ska lära känna varandras kultur och normsystem blir samverksformerna mer som lättsamma aktiviteter.

5. Metod och material

I följande kapitel presenteras metodval, tillvägagångssätt samt de övervägande som gjorts i studien. Vi kommer även att ta upp kriterier som är relevanta för studien för att visa på tillförlitligheten och för att få en översiktlig bild av studien. För att försäkra sig om bra validitet i studien har vi använt oss av triangulering, det vill säga att vi granskar samma sak med flera redskap och tekniker. Utgångspunkten i att triangulera är att det finns en överensstämmelse men olika insamlingskällor (Larsson, 2005). Vi har valt att använda observationer och intervjuer för att analysera vår studies syfte och frågeställningar.

5.1 Urval

För att finna lämpliga respondenter har vi gjort ett målinriktat urval, vilket innebär att vi har valt respondenter som är relevanta för vår studie och frågeställningar med utgångspunkt i respondenternas kunskap och erfarenhet angående arbetssättet med flerspråkiga barn.

När vi kontaktade förskolecheferna på flera slumpmässigt valda förskolor i ett mångkulturellt område hänvisades vi vidare till de personer som de ansåg passa vår studies frågeställningar och syfte.

Denna strategi kallas för snöbollsurval och går ut på att komma i kontakt med ett par mindre antal respondenter som är relevanta för studien och att sedan använda dessa för att komma i kontakt med ytterligare respondenter. Snöbollsurvalet kombineras oftast med ett målinriktat urval. Genom att applicera snöbollsurvalet kom vi i kontakt med fem pedagoger och en barnskötare. Vi ansåg att detta var ett lämpligt antal att intervjua och observera utifrån den tidsram vi hade (Bryman, 2008).

Studiens syfte är att ta reda på hur pedagoger och barnskötare på en förskola arbetar för att utveckla det svenska språket hos flerspråkiga barn samt att se om det finns likheter och skillnader på en yngrebarnsavdelning och storbarnsavdelning. Därför sökte vi respondenter som är verksamma inom förskolans verksamhet. Vi valde dessa respondenter då vi ansåg att de var nödvändiga för vi skulle kunna uppnå vårt syfte och för att kunna besvara våra frågeställningar (Bryman, 2008).

5.2 Datainsamlingsmetod

I studien har kvalitativa metoder använts i form av semistrukturerade intervjuer och observationer för att samla in empiri till studien. Kvalitativa datainsamlingsmetoder innebär en insamling och systematisering av kunskap som syftar till att få en djupare förståelse för de forskningsfrågor som studeras. Datainsamlingsmetoder kan innefatta intervjuer, observationer eller skrivna texter och berättelser. Det är viktigt att forskaren klargör sitt syfte och problemområde vid planering av kvalitativa intervjuer för att få ett bra resultat. (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013).

För att förstå sammansättningen i en situation användes observation av fenomen som forskningsmetod. Genom att använda observation som metod samlar observatörer in intryck via syn och hörsel om händelser i ett naturligt sammanhang (Eriksson Barajas et al. 2013). För datainsamlingsmetoder och analyser bör forskningsfrågor och syfte vara styrande (Howe & Eisenhart, 1990 i Larsson, 2005).

Under 1900-talet användes kvalitativa intervjuer i varierad grad inom samhällsvetenskapen. Antropologer och sociologer har använt sig av informella intervjuer under de senaste decennierna för att skaffa sig kunskap från informanter. Chicagoskolan som till exempel studerade livet i staden under 1930- och 1940-talet var en viktig föregångare när det gäller kvalitativa forskningsintervjuer. Samhällsvetare har oftare använt surveyintervjuer. Kvalitativa intervjuer har varit en central metod för att åstadkomma vetenskapliga och professionella kunskaper under psykologins historia (Kvale & Brinkmann, 2009). Kvalitativa forskningsmetoder har idag blivit vanliga inom många discipliner, till exempel pedagogik. Den kvalitativa inställningen innebär att fokus läggs på kvalitativa, vardagliga och situerade aspekter av människors tänkande samt för

att beskriva processer innan de teoretiseras. Fenomen måste förstås innan de förklaras och betraktas som konkreta kvaliteter snarare än abstrakta. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) har intervjuer blivit en del av kulturen där jaget hamnar i fokus och intervjun fungerar som en social teknik.

Genom att vi använder kvalitativa observationer och intervjuer i studien skapas kvalikationer för en djupare förståelse kring pedagogernas och barnskötarens arbetssätt och upplevelser av arbetet med flerspråkiga barns språkutveckling. Semistrukturerade intervjuer används för att ta reda på pedagogernas och barnskötarens uppfattningar och synsätt beträffande de egna arbetssätten och metoderna och de använda materialen utifrån våra frågeställningar i intervjumallen. På så sätt får observatörer/intervjuare kunskap om vad pedagogerna och barnskötaren upplever som relevant och viktigt för verksamheten. Vi valde semistrukturerade intervjuer för att få så fylliga och detaljerade svar som möjligt av pedagogerna och barnskötaren (jfr. Bryman, 2008).

Enligt Bryman (2008) spelar kvalitativa forskare ofta in intervjuerna för att de är intresserade av *vad* respondenter säger och *hur* de säger det. Vill forskarna få med detta i analysen är det viktigt att de har en fullständig redogörelse av de material som ingått i intervjun. I studien har mp3-spelare används för att spela in intervjuerna. Vi har valt inspelningar av intervjunerna för att kunna fokusera på respondenten och inte bli distraherade av att föra anteckningar samtidigt.

I kvalitativ forskning är intervjun den mest använda metoden. Den betonar vikten av frågeställningar och tyngden på respondenters egna uppfattningar och synsätt. Intresset i en kvalitativ intervju är riktad mot respondentens ståndpunkt och det är önskvärt att låta intervjun röra sig i olika riktningar. Detta gör att forskaren får mer kunskap om respondenters upplevelser och vad som uppfattas som relevant och viktigt. I en kvalitativ intervju kan följdfrågor ställas utifrån de svar som respondenten ger. Följdfrågorna kan skapas och anpassas efter de frågor som uppkommer under intervjun (Brymann, 2008).

Observationer brukar vara lämpligast att använda när man vill ta reda på vad människor faktiskt gör och inte endast säger att de gör. Genom att lyssna, titta och registrera sina intryck använder forskarna sig själva som mätinstrument. De beteenden som studeras är både verbala och icke-verbala beteenden. För att få fram lämplig metodik bör man utgå ifrån frågorna Vad?, Vem? När? och framför allt Hur skall man observera? (Stukát, 2011). Observationsmetoden är en teknik som går att kombinera med andra metoder så som intervjuer. Pedagogerna och barnskötaren som observeras i vår studie delger oss information genom sina handlingar samt mer svårfångade fenomen som det icke-verbala beteendet vilket är svårt att fånga i intervjun (Stukát, 2011).

5.2.1 Genomförande av intervju

I studien har, som sagts, semistrukturerade intervjuer används. Denna intervjuform är flexibel och kan röra sig i olika riktningar. Vi följde inte intervjufrågorna i ordningsföljd utan ställde följdfrågor till respondenterna under intervjuns gång. I studien har vi utgått ifrån en intervjuguide (se bilaga 2) som omfattar olika teman, nämligen: *bakgrundsinformation*, *tankar om arbetet* samt *insatser*. Intervjuerna genomfördes i lokalerna hos två avdelningar på en förskola i ett mångkulturellt område i Göteborg. Intervjuerna varade i omkring 1 timme och spelades in med hjälp av varsin mp3-spelare efter respondenternas godkännande. Vi valde att spela in för att säkerställa att all

information respondenterna gav skulle komma med. Strukturerade frågor användes även i studien när respondenten kände sig klar med frågan som ställts. För att formulera om respondenternas svar användes tolkande frågor för att på så sätt få bekräftelse på att informationen uppfattats korrekt.

5.2.2 Genomförande av observation

En öppen observation har använts i studien, för att göra pedagogerna medvetna om vad som observerades och för att de skulle veta vem observatören var samt veta att de deltog i en studie. I öppna observationer ges forskarna en stor frihet att agera som observatör samt att ta en observatörsroll. Den observationsroll vi använde oss av i studien var "*observatör som deltagare*" vilket innebär att vi var kända för pedagogerna och att syftet främst var att observera och inte delta aktivt i arbetet (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002). Vi utgick ifrån ett observationsprotokoll under olika aktiviteter i förskolans lokaler (se bilaga 3).

5.3 Analysmetod

Att analysera är ett systematiskt tillvägagångssätt för att tolka insamlade data och det innefattar två viktiga aspekter. För det första är det vetenskapliga hantverket en metod som avser de kvalitativa metoderna som används för att strukturera och förenkla de data som samlats in. Den andra aspekten är att analysen innehåller en eller flera teorier för att tolka våra data. Utan förståelse eller teorier för problemet kan vi aldrig förstå vad de analyser vi har gjort betyder. Allt insamlat material måste alltid förberedas på något sätt innan själva analyserna börjar. Materialet som vi har samlat in genom ljudinspelningar och observationsanteckningar måste transkriberas vilket innebär att materialet måste göras om till analyserbar text (Hjerm och Lindgren, 2010). Forskarna väljer själva vilken analysmetod som passar deras studie bäst för att lyfta fram väsentliga delar i den kvalitativa studien.

Efter intervjuerna transkriberades ljudinspelningarna från tal till skrift. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är tal och skrift förbundna med olika kulturer och språkregler. Utskrifterna är översättningar från ett inspelat samtal till ett skrivet tal. Vi har gjort utskrifterna själva för att få fram det som är relevant för vår empiriska studies resultat och analysdel utifrån studiens syfte och frågeställningar. Genom att vi gjorde det tog vi med oss de sociala och emotionella aspekterna av intervjusituationerna. Dock finns det en rad tekniska och tolkningsmässiga problem med ljudinspelning. Det blir svårt att göra språkliga jämförelser mellan intervjuerna om inte forskarna använder sig av samma förfaringssätt. Att analysera innebär att separera något i delar eller element, att respondenternas berättelse splittras i enskilda delar, det kan vara i avsnitt, meningar eller enskilda ord.

Vi har använt oss av olika verktyg för att göra analysen mer hanterlig. Främst har vi koncentrerat oss på att tolka det insamlade materialet i denna studie. Vi har valt att använda oss av analysmetoderna *meningskoncentrering* och *bricolage*.

Kvale och Brinkmann (2009) menar att *meningskoncentrering* innebär att man förkortar respondenternas uttalande till kortare och mer precisa formuleringar. Det första vi gjorde i studien var att läsa igenom hela intervjun för att få en helhet, därefter verifierade vi de naturliga "meningsenheterna" i texten som de uttrycks av

respondenterna. Som tredje steg sorterade vi resultatet i de centrala teman som studien utgår ifrån. De centrala teman som genomsyrar vår studie är; 1) vilka metoder och material som pedagogerna använder för att bygga upp det svenska språket hos nyanlända barn samt 2) om det finns det likheter och skillnader mellan en yngrebarnsavdelnings respektive en storbarnsavdelnings arbets sätt för nyanlända barn i ett mångkulturellt område i Göteborg.

En annan intervjuanalys som användes i studien var *bricolage* som betyder att forskarna plockar ihop de verktyg som råkar finnas till hands. Det innebär att forskarna anpassar olika tekniska diskurser till varandra, att de rör sig mellan olika begrepp och analytiska tekniker fritt. Kvale och Brinkmann (2009) menar att genom kombinera olika analysmetoder kan man använda sig av ad hoc-metoden, som är vanlig för forskare för att analysera sitt resultat, vilket vi har använt oss av. Med stöd av ad hoc-metoden grundas analysen på komposition av relevanta teman, i form av frågeställningar och under-teman som avslöjas under genomförandet av studien, dels på tolkningar av uttalanden från respondenterna.

5.4 Litteratursökning och källkritik

För att inhämta information från nationell och internationell litteratur har vi i studien gjort en systematisk litteratursökning som berör pedagogers och barnskötarens verksamhet inom förskolan för att arbeta med att bygga upp svenska språket hos nyanlända barn. Litteratursökningen har genomförts i Göteborgs Universitets databaser Gupea och Education Research Complete. Utifrån Gupea har vi inkluderat studier och artiklar som behandlar pedagogernas arbete med flerspråkiga barn samt vad begreppet flerspråkig betyder. Studier skrivna på svenska och engelska har även inkluderats.

I Gupeas databas använde vi sökorden; *flerspråkighet* och *förskola* vilket gav 62 träffar utifrån vår inkluderings – och exkluderingskriterier varav Kultti (2012) ansågs vara relevant för vår studie.

För att hitta relevant information om hur pedagogerna kan arbeta med flerspråkiga barn i förskolan användes Education Research Complete och sökorden; *preschool* (AND *multilingual*). Vi valde att exkludera artiklar som var skrivna på andra språk än svenska och engelska samt de artiklar och studier som vi inte ansåg var relevanta för vår studie. Kultti (2013) är den enda peer reviewed artikeln som passade vår studie av de 25 träffarna vi fick upp. Vidare har bibliotekets sökmotor Supersök använts för att finna kurslitteratur som berör flerspråkighet. I litteratursökningen har även Skolverkets och riksdagens hemsidor använts för att få en djupare förståelse av myndigheterna och deras lagar. För att hitta tidigare uppsatser inom området har vi använt oss av uppsatser.se. De artiklarna vi hittade var Sadaf (2013), Kultti (2014), Peric och Akhter (2006), Salem (2010), Skaremyr (2014) samt Andersson och Möller Heikkilä (2008).

Då de artiklar och uppsatser som vi har använt i studien har genomgått en vetenskaplig granskning och blivit godkända tycker vi att de har en hög trovärdighet. Uppsatserna och artiklarna är relevanta för vår studie då de berör hur pedagogerna och barnskötaren arbetar med flerspråkighet hos nyanlända barn i förskolan samt belyser begreppet flerspråkighet och den sociokulturella teorin. Även Skolverkets och regeringskansliets hemsidor har en hög trovärdighet då de uppdateras kontinuerligt och har krav på sig att beskriva och verkställa kraven. Båda regeringskansliet och Skolverket

är myndigheter av hög trovärdighet.

För att samla in information om modeller och material har vi varit tvungna att använda vissa hemsidor med lägre trovärdighet enligt oss, dock var detta den enda möjligheten för oss att få information om olika metoder och material. Hemsidorna har lägre trovärdighet eftersom de inte uppdateras kontinuerligt.

5.5 Metoddiskussion

I följande avsnitt kommer för- och nackdelar med de metoder som vi valde att utgå ifrån i studien att redovisas. Vi kommer även att diskutera varför vi anser att validitet och reliabilitet har hög eller låg trovärdighet för studien samt vilka etiska riktlinjer vi ska följa i vår studie.

5.5.1 För- och nackdelar med de valda metoderna

Det finns både för- och nackdelar med de metoder vi har valt i studien. Vi anser att fördelen med strategin snöbollsurval är att vi kommer i kontakt med de personer som är relevanta för vår studie vilket underlättar för oss då vi hade en tidsram att följa. En annan fördel med denna strategi är att man kan skicka massutskick per mail och samtidigt komma igång med skrivandet. Nackdelen med denna strategi är att det tar lång tid att komma i kontakt med intervjupersonerna. Vi menar att det tar lång tid för förskolechefen att svara på vårt mail och skicka oss vidare till lämpliga förskolor för att kunna samla in empiri till vår studie.

Fördelen med kvalitativa intervjuer är att man kan ställa följdfrågor och man blir inte avbruten mitt i intervjun. Vi tog hjälp av ljudinspelningar vid intervjuerna vilket gav oss en klar bild av respondenternas tankar om insatser och arbetssätt i verksamheten. Nackdelen med kvalitativa intervjuer är att man missar det som sker i verksamheten och man måste då lita på respondenternas svar om deras arbetssätt.

En stor fördel med observationer är att man får kunskaper direkt hämtade ifrån sammanhangen. Resultatet av observationerna är ofta konkreta och lättbegripliga vilket gör dem till stabila underlag för fortsatta resonemang och tolkningar. En nackdel med observationer är att de ofta är tidskrävande och kräver en noggrann metodik (Stukát, 2011). En annan nackdel som kan finnas med observationer är att forskaren som person kan ses som en felkälla, till exempel kan dennes uppfattning vara påverkad av personliga omständigheter som kan leda till att insamlade data till viss del blir opålitliga (Einarsson & Hammar Chiriack, 2002). Genom att observera med hjälp av ett observationsprotokoll finns det saker som inte är observerbara och som går att missa när fokuset ligger på själva skrivandet.

Genom att analysera det insamlade materialet får vi en klarare bild vilket gör det mer lätthanterligt när det kommer till skrivandet av resultat- och analyskapitlet. Nackdelen är att det tar lång tid att transkribera de ljudinspelningarna som vi gjorde under intervjuerna.

Helheten av metoderna vi använde oss av var bra då de kompletterar varandra i denna studie. Men var för sig skulle de vara mindre bra för att man då inte skulle få en helhetsbild av vad som skedde i verksamheten.

5.5.2 Validitet och reliabilitet

Begreppen validitet handlar om att forskare observerar, identifierar eller mäter det som det säger sig mäta. Kvalitativa forskare har en tendens att använda termen validitet för att utveckla kriterier för bedömning av sin forskning (Bryman, 2008). Svensson (1996) menar att validering innefattar kontroll av trovärdigheten, en försäkran om att det finns empiriska bevis och att man har gjort en rimlig tolkning. Maxwell (1992, i Svensson, 1996) påstår att det finns fem typer av validitet som används i kvalitativa studier. Dessa är: tolkande, beskrivande, teoretisk, generaliserbarhet samt värderande.

Beskrivande validitet rör giltigheten i de observationer forskarna själva har gjort genom att lukta, beröra, höra samt se. För att kunna bekräfta påståenden som respondenten säger kan intervjuaren se om talet stämmer överens med kroppsspråket. Den insamlade data jämförs med de problem- och frågeställningar som har tagits upp i syftet. Om dessa är analyserade på ett sett så att svar kan ges på de frågor som ställs i syftet är redovisningen fullständig. Beskrivande validitet anser vi är hög i vår studie till viss del på grund av respondenternas svar överensstämmer med kroppsspråket.

Tolkande validitet avser hur forskarens tolkning av mening och innebörd stämmer med det som observerats. Här läggs alltså vikten vid att föra vidare respondenternas personliga upplevelser snarare än att göra teoretiska abstraktioner. Vi betraktar den tolkande validiteten i vår studie som hög för att det som observerades stämde överens med utgångspunkten för observationen. Utgångspunkten var att se på hur pedagogerna arbetade med flerspråkighet i den dagliga verksamheten samt vad de använde för material för att bygga upp språket.

Teoretisk validitet är av två slag, validiteten i relation mellan olika begrepp respektive begreppsvaliditet. Begreppsvaliditet innebär de begrepp som forskarna har kommit fram till är relevanta i förhållande till det fenomen eller förhållanden som studeras. Den teoretiska validiteten är hög då de begrepp som används i studien är relevanta då respondenternas svar avspeglas i studien.

Generaliserbarhetsvaliditet har för avsikt i vilken utsträckning erhållna resultat kan antas gälla för andra personer, situationer och populationer. I kvalitativa studier baseras vanligen generaliserbarheten på antagandet att de begrepp och teorier på ett meningsfullt sätt kan accepteras i liknande situationer och personer (Svensson, 1996). De faktorer som kan påverka generaliserbarheten är om man har en liten undersökningsgrupp eller om urvalet inte är representativt (Stukát, 2005). Vi bedömer att generaliserbarheten i vår studie är låg då vi endast utgår ifrån respondenterna och inte i större populationer.

Värderande validitet handlar om att jämföra insamlad empiri (respondenternas uttalande samt observationer) i förhållande till vad som är godtagbart beteende i den studerade situationen. Vi bedömer att värderande validitet är hög eftersom respondenternas arbetssätt är acceptabelt beteende i den situation som har studerats (Svensson, 1996).

Medan reliabilitet handlar om precision och säkerhet i datainsamlingen det vill säga om det finns likheter eller skillnader mellan olika insamlingstillfällen med samma metod. Reliabilitet är ytterligare ett redskap som handlar om trovärdighet eller tillförlitlighet, att man kan tro på resultatet. Då vi är två som skriver studien ökar reliabiliteten. Vid intervjuer ökar även reliabilitet när vi är två då en intervjuar och den andra observerar respondentens kroppsspråk och dylikt. Det finns ytterligare ett sätt att öka reliabiliteten och detta är genom att vi använde bandinspelning av intervjuerna (Kihlström, 2007). Det

är viktigt att de kategorier som används vid observationer är tydliga och utesluter varandra samt att observatörer är konsekventa i sin bedömning av olika beteenden. För att undersöka reliabiliteten vid observationer med hög grad av struktur bör vi båda vara med, men att vi observerar var för sig vid samma tillfälle. Om våra observationer visar på hög enhällighet anses studien ha hög reliabilitet (Einarsson & Hammar Chiriac, 2002).

5.5.3 Etiska överväganden

Etik är enligt Vetenskapsrådet (2011) en medveten, reflekterad och motiverad moral som framställs som ett system. I Vetenskapsrådet (2011) behandlas fyra viktiga begrepp; *sekretess*, *tystnadsplikt*, *anonymitet* och *konfidentialitet*. Sekretess handlar om uppgifter som endast faller under en paragraf i offentlighets- och sekretesslagen. Detta innebär att vårt insamlade material inte får lämnas ut till offentligheten om det anses vara skadligt för berörd part. Tystnadsplikt är ett krav som ställs i förskolan samt på forskare. Det innebär att forskare inte får prata om vad som pågår i verksamheten och om personliga förhållanden med obehöriga när de samlar in empiri för studien. De får inte heller förmedla sådana uppgifter på annat sätt. Anonymisering, kan även kallas för avidentifiering, innebär att kopplingen mellan svar på intervjufrågor och respondenter elimineras så att ingen kan återupprätta den. Det går alltså inte koppla svaret med respondentens identitet och kodlistan förstörs. Genom att samla in material utan att anteckna respondentens identitet går det att uppnå anonymisering. I konfidentialitet skyddas uppgifter så att inga behöriga tar del av dem. Forskargruppen kan föra samman uppgifter via kodnycklar till enskilda individer. Detta är nödvändigt för att kontrollera forskningen men forskarna har inte rätt att avgöra vem som är behörig respektive inte behörig (Vetenskapsrådet, 2011). I en empirisk studie utgår forskaren ifrån fyra grundprinciper som är baserade på intervjuer och observationer, i vårt fall: informations-, konfidentialitets-, samtyckes – och nyttjandekrav. Innan observationerna och intervjuerna påbörjades informerades respondenterna om studiens syfte och frågeställningar vilket uppfylls som *informationskravet*. De informerades även om att det är frivilligt att delta i både observationerna och intervjuerna eller att endast delta i en av delarna. *Samtyckeskravet* innebär att forskarna samlar in samtycke ifrån respondenterna. Vi informerades även om att de själva bestämmer över sin medverkan och hade rätt att avbryta observationerna och intervjuerna när de ville. *Konfidentialitetskravet* innebär att vi informerades respondenterna om att forskarna i möjligaste mån hade för avsikt att anonymisera respondenten samt att deras uppgifter var strikt konfidentiella. De informerades om att medverkandes svar antecknades på ett sådant sätt att ingen utomstående skulle kunna identifiera vem som sagt vad eller vem som deltagit. Avslutningsvis informerades respondenterna om *nyttjandekravet*. Detta innebär att det insamlade materialet endast används i denna studie och inte sprids vidare (Vetenskapsrådet, 2002).

6. Resultat och analys

I detta kapitel kommer svar från respondenterna att presenteras utifrån de intervjuer och de observationer som har gjorts på avdelningarna. Detta kommer att analyseras med hjälp av det som redovisats i kapitlet om tidigare forskning och teoretisk anknytning samt bakgrund. Utifrån frågeställningarna som berör eventuella likheter och skillnader mellan

de två olika avdelningarna kommer pedagogerna på yngrebarnsavdelning benämnas YP och pedagogerna och barnskötaren på storbarnsavdelningen benämnas SP och SB. Varje respondent kommer att tilldelas en siffra, för att skilja respondenternas uttalande åt. Därför kommer yngrebarnsavdelningens pedagoger benämnas som **YP1**, **YP2** och **YP3** medan respondenterna på storbarnsavdelningen benämns **SP1**, **SP2** eller **SB1**. Resultatets första avsnitt inleds med att lagar och riktlinjer knyts samman och det är de som styr arbetet i förskolans verksamhet, detta för att ge en generell bild av verksamhetens utformning. Under rubrikerna *insatser* och *tankar om arbetet* som följer, kommer två längre textavsnitt som redovisar likheter och skillnader på arbetssätt mellan avdelningarna utifrån respondenternas svar och forskarnas observationer. För att tydliggöra respondenternas svar kommer vi att använda kursiverade ord inom hakparentes.

6.1 Riktlinjer och lagar som styr pedagogers arbetssätt

Det finns flera riktlinjer och lagar som måste beaktas i verksamheten och i pedagogers och barnskötarens arbete med flerspråkiga barn. Respondenterna uppger främst skollagen, läroplanen men även barns rättigheter i samhället (jfr Barnkonventionen). Bland respondenterna råder det delad uppfattning om hur lagar och riktlinjer styr verksamheten och dess arbete. En respondent uppger att läroplanen styr den dagliga verksamheten och att det är en sammanfattning av skollagens lagar och riktlinjer. En annan respondent menar däremot att läroplanen endast har strävansmål och att det är barnkonventionens anda som är viktigast att följa.

Vi följer skollagen och Skolverkets läroplan för förskolan och arbetar med teman. Man vet vilka rättigheter [*barnen*] har så vi jobbar utifrån detta. Barnen utvecklas till exempel genom leken, de utvecklar sin förmåga att kommunicera och samspeka med andra samt att utveckla sitt språk. Vi jobbar mycket med att måla och har massa av lekar men det viktigaste är att barnen ska må bra och utveckla sin identitet (SB1).

All personal inom förskolans verksamhet har kännedom om skollagen, Skolverkets läroplan och barnkonventionen. Det innebär att all personal arbetar utifrån dessa lagar och riktlinjer för att utveckla språket hos barnen. En rimlig tolkning kan vara att respondenterna måste beakta skollagen (2010:800, 8 kap. 10§) i sitt arbete för att utveckla barnens modersmål och svenska som andraspråk. De ska även utgå från läroplanens (Skolverket, 2010) strävansmål om barnets språkutveckling. Till exempel ska förskolan sträva efter att varje barn utvecklar ett nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra. Utifrån våra observationer ser vi att pedagogerna och barnskötarens dagligen arbetar utifrån de lagar och riktlinjer som är uppsatta för förskolans verksamhet. Vi såg detta genom att de hade satt upp läroplanscitat på väggarna under dokumentationsbilder på aktiviteter där barn utvecklar sitt språk.

6.2 Insatser

När det gäller pedagogernas och barnskötarens arbetssätt erbjuder båda avdelningarna insatser för att förbättra språkutvecklingen hos nyanlända barn. Det finns tydliga likheter och skillnader på avdelningarna på förskolan. Nedan kommer de skillnader och/eller likheter bland insatserna utifrån respondenters svar och observationer lyftas fram.

6.2.1 Vilka språkträningsmaterial använder pedagoger och barnskötare?

Mot bakgrund av befintligt språkträningsmaterial, teoretisk anknytning och tidigare forskning om pedagogers och barnskötarens arbetssätt för att stimulera barns språkutveckling kan följande konstateras: genom att förskolan erbjuder barnen en aktiv lärandemiljö kommer barnen att utveckla det svenska språket genom att delta i olika aktiviteter. Respondenten SP1 menar att de endast använder sig av TRAS (jfr Nyponförlaget 2010) när de känner att det finns barn som ligger efter i språkutvecklingen, och menar att de använder materialet för sin egen skull och inte med barnen. YP2 och YP1 menar att de helst använder sig av språklekar för träna språket hos småbarnen på yngrebarnsavdelningen.

TRAS är ett material som vi arbetade mycket med förut men som är väldigt tidskrävande. Man kan göra det när man märker att vissa barn är efter [*i språkutvecklingen*]. TRAS ska vara ett hjälpmedel för oss själva, det underlättar även när man har utvecklingssamtal med föräldrarna. Vi använder oss även av handdockor, flanosagor, språklekar som till exempel lådor och påsar med rekvisita (SP1).

Språklekar är viktiga för att utveckla barns språk. Vi använder mycket bilder för att tydliggöra orden eftersom vi har barn som har ett annat modersmål än svenska. Vi använder även flanobilder och sagopåsar när vi berättar sagor och på så sätt syns allting för barnen och det blir en lugn sagostund. Viktigast är att sätta ord på det man gör till exempel att benämna saker och inte säga vill du ha *den* utan till exempel vill du ha ett *äpple*, att variera språket och våga utmana barnets nivå i språket (YP2).

Vi på yngrebarnsavdelningen jobbar mycket med babblarna som utgår från Karlstadmodellen och är bra för språket, barnen lär sig att uttala ord och härmar betoningen och melodin i språket och på så sätt utvecklar barnen sitt språk (YP1).

En tolkning kan vara är att TRAS och språklekar utgår från barnens närmaste utvecklingszon (jfr Svensson, 1998 och Säljö, 2014). Det är här pedagogerna och barnskötaren leder barnen in i hur man använder ett kulturellt redskap. Den proximala utvecklingszonen handlar om att barnen först behöver en mer kunnig persons hjälp för att klara av en sak, som de sedan kan utföra på egen hand. Detta innebär att barnen approprierar kunskaper som den andre personen har. Barnet måste få mängder av tillfällen att umgås med vuxna och med barn i olika åldrar för att samspela och samtala med dem.

En rimlig tolkning av respondent YP1s citat är att de måste använda sig av en Ipad för att kunna arbeta med babblarna då de finns på Youtube. Babblarna finns även som figurer, böcker och pappersfigurer men på förskolan har de endast babblarna på yngrebarnsavdelningen som figurer. Vi anser dock att detta är ett material som bör finnas på storbarnsavdelningen för de nyanlända barnen då babblarna hjälper barnen att härma betoningen och melodin i språket och på så sätt utvecklar barnen sitt svenska språk (jfr babblarna, u.å).

6.2.2 Pedagogers och barnskötarens arbetssätt med flerspråkiga barn respektive enspråkiga barn

Under detta avsnitt kommer vi att utgå ifrån kapitlet bakgrund och tidigare forskning för att kunna analysera pedagogernas och barnskötarens arbetssätt med flerspråkiga och enspråkiga barn på förskolan.

När vi arbetar med flerspråkiga barn använder vi oss av hemspråksundervisning en gång i veckan för de äldre barnen, där vår barnskötare läser böcker, leker och ritar utifrån barnens intressen. De pratar endast på hemspråket och det är viktigt att barnen redan kan det talade språket flytande. Vi arbetar även med Ipad, bilder och kroppsspråket samt tecken som stöd (SP2).

När det gäller de enspråkiga barnen [*svenska som modersmål*] arbetar vi med bilder eftersom småbarn oftast inte har språket då blir det ett förtydligande för barnen vad som kommer att ske i den dagliga verksamheten. Vi önskar att vi kan ta in resurser vid behov för att skapa en trygghet hos flerspråkiga barn (YP3).

Kultti (2014) menar att undervisning på modersmålet i förskolan ger barnen kunskaper i språket och att de då kan kommunicerar på flera språk i vardagen. Utifrån de observationer vi gjorde samt respondenten SP2s svar angående modersmålsstödet kan vi se att barnskötaren endast pratar bosniska med barnen och att de kan svara på bosniska. Detta innebär att barnen måste tala det bosniska språket i hemmet för att förstå barnskötaren. Den tolkning vi gör är att barnskötaren inte lär ut grunderna i det bosniska språket utan endast utvecklar det språk barnen redan har hemifrån. Utifrån respondenten SP2s uttalande här ovan görs tolkningen att lek, högläsning och ritande är en viktig metod för barns språkutveckling (jfr Salem, 2010).

Vår tolkning av YP3s uttalande är att det är viktigt att ha rutiner i den dagliga verksamheten främst i yngrebarnsavdelningen för att göra ett förtydligande om vad som kommer att ske när barn saknar det verbala språket. Genom att använda bilder kan barnen se vad som kommer att ske under dagen vilket leder till en trygghet hos dem när de saknar språket. Att använda bilder kan vara ett bra hjälpmedel för nyanlända barn och deras föräldrar.

6.2.3 Resurser och möjligheter

Utifrån tidigare forskning konstaterar vi att det behövs tid och resurser för att arbeta med nyanlända barns språkutveckling (jfr Andersson och Möller Heikkilä, 2008). Detta innebär att resurser så som specialpedagog och modersmålsstöd från Språkcentrum behöver integreras i verksamheten för att utveckla de nyanlända barnens svenska språk. Samtliga respondenterna är eniga om detta.

De resurserna som vi har i huset är bosnisk hemspråksundervisning, språkcentret [*modersmålsstöd*] vid behov och specialpedagog. Men vi tar bara in från språkcentret vid behov då det kostar mycket pengar (YP2).

I våra observationer har vi lagt märke till att modersmålsstödet (Språkcentret) endast används på storbarnsavdelningen där ett av barnen inte talar svenska. Modersmålsstödet är endast där som ett stöd för att barnet ska bli delaktig i den dagliga verksamheten, vilket är pedagogernas ansvar enligt läroplanen för förskolan. Kultti (2014) menar att genom att studera barns lärande och utveckling belyses barnens möjligheter till deltagande i förskolans aktiviteter. Detta sker genom att modersmålsstödet översätter allt som sägs till

barnet och det får då möjlighet att delta i den dagliga verksamheten. Utifrån de observationer och intervjuer med respondenter som vi har gjort, gör vi tolkningen att specialpedagogen endast används för att ge råd och tips till pedagogerna och barnskötaren angående barns språk och utveckling. I och med att modersmålsstödet är med i en interkulturell lärandemiljö måste alla medge att barngruppen är befolkad med olika kulturella uppfattningar och värderingar där deltagande skapar gemenskap och socialt inkludering, identitet och självmedvetenhet. Därför är vår tolkning att det finns några svårigheter vid språkinläring av det svenska språket hos nyanlända barn, och därför håller vi med Sadaf (2013) som säger att det finns olika faktorer som orsakar problem vid språkinläring. En rimlig slutsats av insatserna som erbjuds på förskolan är att om det ska vara lämpliga för barngruppen bör både pedagogerna och barnskötaren samarbeta mer med specialpedagogen för att inte endast få råd och tips om hur de kan stimulera barns språkutveckling utan att även vara med i verksamheten. Ett aktivt samarbete med specialpedagogen är av stor vikt i arbetet för att uppnå verksamhetens uppsatta mål. Samarbetet med specialpedagogen ökar möjligheten att tillgodose barnets behov vilket även är verksamhetens mål med insatserna.

6.2.4 Samverkan

Samtliga respondenter är eniga om att samverkan med hemmet är viktigt för att kunna få föräldrarna delaktiga i verksamheten samt i deras barns språkutveckling och lärande.

Samverkan med hemmet är viktigt för oss för att kunna rekommendera olika material som föräldrarna kan använda i hemmet för att utveckla barns språk. Om inte samverkan fungerar kan de [föräldrarna] ta det personligt att vi kommer med saker som vi tycker barnen behöver utvecklas i, och föräldrarna kan tro att vi [pedagoger] inte tycker de hjälper barnen i dess språkutveckling (SP2).

Vi rekommenderar på föräldramöten att de bör läsa och kommunicera på barnens modersmål hemma för att hjälpa barnen bli delaktiga i sitt ursprung och den kultur de kommer från (YP1).

Barnen gillar att dansa och lyssna på musik, en del föräldrar bränner cd-skivor från sitt hemland som de tar med sig till förskolan vilket också är stimulerande för språket.

Vi drar slutsatsen att pedagogerna och barnskötaren försöker få en bra samverkan med hemmet för barnens skull. En rimlig tolkning av det material som pedagog SP2 menar att de rekommenderar är böcker på modersmålet och hittar de inga böcker på modersmålet kan de ta en lättläst svensk bok och berätta själv med egna ord på modersmål. YP1 yttrande utgår ifrån att de rekommenderar att föräldrarna kommunicerar på barnets modersmål hela tiden. Vår tolkning av YP1s uttalande är att även om barnet pratar svenska hemma ska föräldrarna svara på modersmålet för att det är viktigt att få alla känslouttryck på sitt modersmål. Genom att föräldrarna talar sitt modersmål hemma med barnen utvecklar de sitt modersmål vilket är viktigt också för det svenska språkets utveckling (jfr Sandberg och Vourinen (2007)).

När föräldrarna tar med sig material till förskolan får förskolans verksamhet ta del av barnens kulturella bakgrund och får på så sätt en förståelse för barnet. Genom att förskolan får material från föräldrarna får de tillgång till ett kulturellt redskap som leder till att barnen utvecklar och stimulerar sitt modersmål (Säljö, 2014).

6.3 Tankar om arbetet

Respondenternas tankar om arbetet med hur man utvecklar det svenska språket hos barn skiljer sig åt beroende på vilken avdelning de arbetar på, delvis tycks det bero på hur de uppfattar förväntningarna hos förskolechefen och föräldrarna. Respondenterna uppger att de har olika erfarenheter och kunskaper. Vi har dock lyckats att identifiera vissa skillnader och likheter mellan respondenternas tankar kring de förväntningarna som förskolechefer och föräldrarna har på dem, samt vilka svårigheter barnen tycks ha med att utveckla det svenska språket.

6.3.1 Förväntningar

När det gäller arbetet på förskolan finns förväntningar från såväl förskolechefen som föräldrarna. Men pedagogernas och barnskötarens upplevelser av detta skiljer sig åt. Samtliga respondenter anser dock att de har större förväntningar från föräldrarna än från förskolechefen.

Det vet jag inte, men det är klart hon kollar också. Vi har barnkonferens och kollar var barnen ligger om vi är oroliga för hur ett barn ligger till säger vi det till chefen och går vidare. Men så länge vi ser att utvecklingen går vidare för barnen är vi inte oroliga (SP2).

Många föräldrar till ett och tvååringar har höga förväntningar på oss för att lära just deras barn det svenska språket dock tycker jag att föräldrarna känner sig nöjda när de ser framsteg efter ett par veckor. Dock när de [*föräldrarna*] inte ser framsteg snabbt skuldbeläggs vi. Vi tipsar föräldrarna har tala sitt hemspråk hemma för att de [*barnen*] ska få bra svenska i förskolan (YP1)

De förväntningar jag känner på mig från förskolechefen är att jag ska hålla i den bosniska hemspråksundervisningen då det är mitt modersmål (SB1).

Förväntningarna från förskolechefen borde vara högre än från föräldrarna då de kommunala förskolorna har riktlinjer och lagar att följa. Men utifrån respondenternas svar drar vi slutsatsen att förväntningarna från föräldrarna är större eftersom föräldrarna oftast har tankar om hur språket utvecklas medan förskolechefen förväntar sig att pedagogerna och barnskötaren kommer till henne och ber om råd. Förskolechefen ska eftersträva att uppnå Skolverkets uppsatta mål (Läroplanen, 2010), att verksamheten är av god kvalitet i en trygg miljö samt att ska Skolverket bidra till goda förutsättningar för barns utveckling. Respondent YP1s yttrande ovan visar att föräldrarna har höga förväntningar på pedagoger och barnskötare om att arbeta med barns språkutveckling. Kultti (2014) nämner att när modersmålet används hemma påverkar det vad som blir viktigt i samspelet med förskolan (jfr Peric & Akhter, 2006). När dessa förväntningar inte uppfylls skuldbeläggs pedagogerna och barnskötaren.

6.3.2 Svårigheter

Pedagogerna på yngrebarnsavdelningen menar att det inte fanns några svårigheter med att lära de flerspråkiga barnen svenska, bortsett från att det saknades tid och material. De anser även att det kan bli stressigt med många barn i gruppen. Respondenterna på storbarnsavdelningen ansåg inte heller att det finns några svårigheter med att lära ut det svenska språket till flerspråkiga barn, men skulle det dyka upp några svårigheter kan de

vända sig till förskolechefen eller specialpedagogen för råd och tips. Dock tycker samtliga respondenter att de behöver mer kompetens för att hjälpa barnen i språkutvecklingen. Respondenterna är motsägelsefulla i deras intervjusvar om det finns svårigheter eller inte. Detta ser vi genom att de i vissa uttalande säger att det inte finns några svårigheter med att lära ut det svenska språket men säger även att det är svårt då de saknar material och resurser.

Jag tycker inte det är svårt för även om inte barnet har det [verbala] språket så har barn hundra språk och använder kroppsspråket för att kommunicera (SP1).

Jag skulle vilja att vi får mer utbildning, att vi lär oss är bra, sedan får vi också hjälp av specialpedagogen om det är barn som har svårt med språket. Hon [*specialpedagogen*] har den kompetens som behövs (SP2).

Jag har kompetensen men om det kommer en fortutbildning kan man gå på dem (YP3).

Utifrån respondenten SP1s utsaga tolkar vi att de hundra språken hon menar är kroppen, gester, blickar och olika material som hjälpmedel för barnen att kommunicera med (jfr Skaremyr, 2014). Slutsatsen av respondenterna SP1s och SP2s intervjusvar är att de inte har tillräckligt med den kompetens som behövs för att utveckla det svenska språket hos de nyanlända barnen. Vår tolkning är att de skulle behöva få *mer* utbildning än vad de får i dagsläget. Svårigheterna kan vara att det finns oenigheter mellan personalen och förskolechefen angående kompetensutvecklingen. Det är viktigt att pedagogerna och barnskötaren arbetar för barnets välmående och rättigheter, men det kan vara svårt att tillgodose barnens behov när den rätta kompetensen saknas.

6.3.3 Arbetet med ”Barnets bästa”

”Barnets bästa” är ett projekt som pedagoger och barnskötare i ett mångkulturellt område i Göteborg ska börja arbeta med. Respondenterna är eniga om att projektet verkar vara ett bra material att arbeta med när det kommer nyanlända barn. De är även eniga om att de saknar den kompetens de behöver för att arbeta med detta material, därför har de inte börjat med det än.

Det är ganska nytt för oss [*Barnets bästa*]. Vi har fått en broschyr som vi ska läsa in oss på sen har vi även haft en föreläsning med en utvecklingsledare. Specialpedagogen hjälper oss också. Vi kommer absolut att arbeta vidare med barnets bästa (SB1)

Vi har pratat om det men inte kommit igång med att arbeta med det på det sättet. Men det ska också finnas en handlingsplan för nyanlända barn. Det har vi pratat om med förskolechefen. Det ska även finnas en kartläggning med föräldrarna när de kommer med tolk så att de får en rätt start. Vi pratade om det på förra studiedagen så det är på gång (YP1).

Respondenternas svar tyder på att de inte har arbetat med Barnets bästa men det är något som de så småningom kommer att börja med. Det förefaller som om ”Barnets bästa” fungerar som en inspirationsskrift för att kartlägga de nyanlända barnens fortsatta språkutveckling. Det är viktigt att stödja barnen och utveckla deras självkänsla och identitet för att de ska känna sig trygga när de kommer till förskolan, eftersom det är en ny miljö för dem (jfr Göteborgs stad, 2014). Sadaf (2013) menar att om pedagogerna betonar att identitet och etnicitet kopplas till flerspråkiga barns känslor så är det något

positivt. Vid våra observationer kunde vi se att materialet fanns på båda avdelningarna. Vi såg även att pedagogerna frågade barnen vad olika ord betydde på deras modersmål och på så sätt syntes kopplingen mellan barnets etnicitet och identitet.

6.3.4 Förändringar i verksamheten.

Respondenterna anser att deras arbete är viktigt för barnens språkutveckling, dock finns det brister i arbetet. De finns flera saker de skulle vilja ändra på i verksamheten för att lyckas med sitt arbete. Några av de punkter de vill ändra på presenteras här nedan:

Jag tycker att vi behöver mer personal på heltid. Det finns mycket att tänka på när man sitter och analyser och då hinner man inte med att vara delaktig i barngruppen. Det är många som behöver närhet för att sitta och lära, diskutera eller rita, man hinner inte med det. Därför vill vi gärna ha en till personal (SP2).

Det första jag skulle satsa på är mindre barngrupp, max 15 barn på 3 pedagoger. Det är svårt att få förskollärare med den kompetens som behövs och därför tror jag på den nya lärarutbildningen, då den gamla är mer flummig (SP1).

Mer pengar för att köpa material för språklekar och större utrymmen så att barnen kan få de möjligheterna som de behöver (YP3).

Vår slutsats är att ett hinder med att arbeta i stora barngrupper med barn som behöver extra stöd i sin språkutveckling är att det saknas tid och pengar för att ta in de resurser som behövs. Av respondenternas berättelser här ovan drar vi slutsatsen att de vill ha förändringar i arbetet och framförallt större resurser. Respondent SP2 menar att genom att ta in en personal till på heltid skulle de få mer tid till att se det enskilda barnets behov. Respondenten YP3 menar att de vill ha mer pengar för att kunna köpa material men anser att för att kunna använda det material som behövs, krävs det tid och mer personal. Därför behöver barngrupperna vara mindre eller det skulle behövas mer personal på avdelningen.

6.3.5 Tankar om arbetet

Respondenterna anser att deras arbete med att arbeta med barns språkutveckling är spännande, men att det är en utmaning att arbeta med nyanlända barn då personalen saknar kompetensen. De menar även att lärandemiljön är spännande och de är intresserade av barnens intressen och erfarenheter. Samtliga respondenter medger att de tycker det är spännande och utmanade att arbeta med barn då de aldrig vet vad som kommer att ske. Trots att de känner att de har höga förväntningar på sig från förskolechefen och föräldrarna uppger respondenterna att deras arbete är intressant och spännande.

Det är ett givande och roligt jobb samtidigt som det är utvecklande. Man lär sig nått nytt varje dag (YP2).

Det handlar om att ge barnen kunskaper och att utveckla dess identitet samt delaktighet i verksamheten. Därför gillar jag att arbeta med barn då jag vill lära mig mer om deras värld (SP2).

Respondenternas tankar angående arbetet framgår av deras berättelser. De ser yrkesutövningen som varierande och spännande med många utmaningar, som att göra

barnen delaktiga i verksamheten. För att kunna utveckla barns språk är det viktigt att pedagogerna och barnskötaren gör en kartläggning av de nyanlända barnen för att kunna arbeta med att ge dem den trygghet de behöver för att utvecklas och bli delaktiga i verksamheten. Det är viktigt att personalen tar tillvara barnens modersmål då det ger barnen en trygghet och en identitet samt att det svenska språket utvecklas (jmf Göteborgs stad, 2014). Genom att arbeta utifrån ett interkulturellt perspektiv måste miljön medverka till ett gemensamt språk och deltagande samt gemensamt bildningsbehov. Det som karakteriserar ett interkulturellt lärande är samverkan och kommunikationen mellan olika barn med olika etnisk eller kulturell bakgrund. På så sätt blir lärande och *inter* ett ord som står för interaktion, handling och förändring i verksamheten (jfr. Lorentz, 2006).

7. Slutdiskussion

I detta kapitel kommer studiens centrala teman, *insatser* och *tankar om arbetet* att diskuteras. Vi kommer förutom att diskutera studiens resultat och analys även presentera våra egna åsikter och slutsatser under respektive tema. Temana kommer att utgå ifrån en helhetsyn av pedagogernas och barnskötarens tankar och utifrån de observationerna som har gjorts i verksamheten, och kommer inte att utgå ifrån respondenternas individuella tankar om arbetssätten. Avslutningsvis kommer förslag till fortsatt forskning att presenteras.

7.1 Insatser

Studiens syfte var att dels undersöka vilka material och metoder som pedagogerna och barnskötaren utgår ifrån för att utveckla nyanlända barns språk, dels om det fanns likheter och/eller skillnader mellan en yngrebarnsavdelnings och en storbarnsavdelnings arbetssätt för nyanlända barn i ett mångkulturellt område. Av resultatet framkommer skillnader och likheter i pedagogernas och barnskötarens arbetssätt på storbarnsavdelningen respektive yngrebarnsavdelningen. Här nedan kommer vi att förtydliga de likheter och skillnader som skiljer avdelningarna åt.

Storbarnsavdelningen

- ♦Skollagen ♦Skolverkets läroplan ♦Ska följas av förskolans verksamhet ♦Vill utveckla möjligheter för barns språkutveckling ♦Insatserna som erbjuds grundas i att barn utvecklar sitt svenska språk med hjälp av olika material ♦Specialpedagogers råd och tips ♦Modersmålsstöd ♦Materialet är till för pedagogerna och barnskötaren.

Yngrebarnsavdelningen

- ♦Skollagen ♦Skolverkets läroplan ♦Ska följas av förskolans verksamhet ♦Vill utveckla möjligheter för barns språkutveckling ♦Insatserna som erbjuds grundas i att barn utvecklar sitt svenska språk med hjälp av olika material ♦Specialpedagogens råd och tips ♦Materialet är konkret för barnen

Det likheter som framkommer är att båda avdelningarna arbetar utifrån Skolverkets

riktlinjer samt Skollagen som influeras av barnkonventionen angående barns rättigheter och lika värde. Båda avdelningarna strävar efter en samverkan med hemmet för att stärka barnets modersmål och för att kunna utveckla det svenska språket, både i hemmet och i verksamheten. Säljö (2014) ger en förklaring till att samverkan med hemmet är viktig då barnen måste samspeka och samtala mycket med vuxna för att kunna utvecklas med hjälp av kulturella redskap, till exempel att ta hjälp av språklådor för att underlätta utvecklingen av språket. Därför anser avdelningarna att samverkan är viktig. En annan likhet är att pedagogerna och barnskötaren kan vända sig till specialpedagogen för att få råd och tips angående material och metoder för att anpassa verksamheten till barnens behov (Jakobsson & Nilsson, 2011).

De skillnader som vi sett utifrån respondenternas svar och observationerna vi har gjort angående insatserna är att storbarnsavdelningen tar in en modersmålsstödlärare när barnen saknar kunskaper i svenska, medan yngrebarnsavdelningen använder sig av bilder för att barnen ska kunna se konkret vad som kommer att ske i den dagliga verksamheten. En annan stor skillnad är TRAS-materialet som pedagogerna och barnskötaren på storbarnsavdelningen använder sig av. Materialet används mer för pedagogerna och barnskötarens skull än för barnen. Däremot använder pedagogerna på yngrebarnsavdelningen flera olika material med barnen för att utveckla svenskan. De använder sig av till exempel Babblarna eller språklekar så som språklådor eller påsar.

Under studiens gång har vi diskuterat hur det kan vara sådan stor skillnad mellan två avdelningar på samma förskola, där de har samma möjligheter. Med tanke på det material och de resurser som storbarnsavdelningen respektive yngrebarnsavdelningen erbjuder, samt den syn personalen har på hur viktig barnens språkutveckling är, skulle ett samarbete över avdelningarna vara gynnsamt, för att kunna ta del av varandras material och metoder för att på bästa sätt bredda insatserna för barnens språkutveckling.

Slutsatsen vi har kommit fram till angående frågeställning 1 och 2, är att pedagogerna och barnskötaren på respektive avdelning arbetar så gott de kan utifrån de lagar och riktlinjer samt de förutsättningarna, resurser och material de har tillgång till för att utveckla barns språk på ett roligt, spännande och givande sätt. Vi har även kommit fram till att båda avdelningarna har tillgång till specialpedagogens råd och tips men vid våra observationer kunde vi se att det endast var på storbarnsavdelningen som material från specialpedagogen förekom. En annan skillnad var att det endast var på storbarnsavdelningen de hade tillgång till modersmålslärare eftersom enligt pedagogerna på yngrebarnsavdelningen inte behövde använda modersmålsstödet då barnen inte hade språket för att kunna kommunicera. Dock får de hjälp av vikarier, som talar samma språk som barnen, med att översätta de pedagogerna säger och på så sätt skapas en trygghet för barnen.

7.2 Tankar om arbetet

Studiens andra tema har varit att undersöka hur arbetet med nyanlända barns språkutveckling upplevs av pedagoger och barnskötare inom förskolans verksamhet i ett mångkulturellt område. Av resultatet framkommer att samtliga respondenter anser att arbetet med barns språkutveckling är spännande och utmanande. Respondenternas synsätt skiljdes åt då vissa ansåg att de behöver mer material och mer utbildning om nyanlända barns språkutveckling, medan andra ansåg att de hade den kompetens som behövs men

inte hade tillräckligt med tid och resurser.

Alla är överens om att barnens intressen och erfarenheter är inspirerande. En annan likhet är att både storbarnsavdelningen och yngrebarnsavdelningen har broschyrer om projektet "Barnets bästa" och att de är eniga om att det är ett bra projekt att jobba utifrån men att de känner att de saknar den kompetens som behövs för att arbeta med det.

Samtliga respondenter menar att de känner högre krav och förväntningar från föräldrarna än från förskolechefen. Detta är enligt vår uppfattning fel då förskolechefen förmedlar regler och riktlinjer som pedagogerna och barnskötaren bör följa i arbetet med barns språkutveckling. Vi anser även att om nu pedagogerna och barnskötaren känner att föräldrarna ställer högre krav än förskolechefen, tolkar vi detta som att pedagogerna och barnskötaren känner att de måste komma till chefen när de märker att ett barn har problem med språkutvecklingen. En annan tolkning är att vi anser att det är en brist ifrån pedagogernas och barnskötarens håll att de inte har kunnat förmedla sitt arbetssätt till föräldrarna.

I studien uppger samtliga respondenter att det finns flera förändringar de skulle vilja genomföra i verksamheten för att de ska kunna få den tid som behövs för att arbeta med de enskilda barn som behöver stöd i språkutvecklingen. En annan förändring pedagogerna och barnskötaren skulle vilja genomföra är att de skulle vilja minska barngrupperna och få in en personal till så att det är fem barn per pedagog eller barnskötare. Då skulle de få den tid de behöver för att arbeta med de barn som behöver extra stöd i språkutvecklingen. Ytterligare en förändring är att samtliga respondenter vill få tillgång till mer pengar för att kunna köpa det material som behövs för att stimulera språkutvecklingen hos de nyanlända barnen.

Slutsatsen vi drar, och som besvarar våra frågeställningar samt syftet med studien, är att förskolan är i behov av mer resurser och pengar för att kunna utföra ett bra arbete med nyanlända barns språkutveckling.

7.3 Förslag till vidare forskning

Då det inte finns mycket forskning om nyanlända barns språkutveckling har vi inte lyckats få fram en tydlig koppling mellan vetenskaplig kunskap och beprövad erfarenhet därför kommer vi här nedan att ge förslag på fortsatt forskning inom detta område. Dock har vi utifrån våra observationer sett att de tips och råd de fått ifrån specialpedagogen har hjälpt pedagoger i förskolans verksamhet med material och metoder på hur man kan hjälpa nyanlända barn med dess språkutveckling. Även om projektet Barnets Bästa inte har en vetenskaplig grund så är den en beprövad erfarenhet av en pedagog ute i verksamheten. Projektet Barnets bästa är något som pedagogerna vi har intervjuat har hört talats om och fått information om men de har inte själva arbetat med detta projekt ännu. Respondenterna anser att projektet verkar vara intressant och de anser att det är bra med en inspirationsskrift även om den inte är vetenskapligt grundande utan endast är byggd på beprövad erfarenhet. Vi anser att detta bevisar att projektet Barnets Bästa fungerar då det har prövats i verksamheten tidigare. Respondenterna har enligt de själva en beprövad erfarenhet av nyanlända barn i förskolan då de arbetar i ett mångkulturellt område i Göteborg där det börjar mycket nyanlända.

Vi har dragit slutsatserna utifrån vår insamlade empiri att pedagoger och barnskötare upplever att arbetet med nyanlända barns språkutveckling är viktig och att insatserna ser olika ut beroende på barnens ålder på avdelningarna.

Enligt vår uppfattning behövs det mer forskning utifrån barns perspektiv då mycket av den tidiga forskningen vi har läst har utgått ifrån barnperspektivet. Det hade varit intressant med en fördjupad undersökning vid fler förskolor och fler pedagoger i olika sociokulturella områden där det finns mer pengar att tillgå. Det hade även varit intressant med en uppföljning i hur det går för barnen, i vår studie, om några år i skolan angående de nyanlända barnens språkutveckling.

Vi skulle vilja se mer forskning om nyanlända barn i förskolan och hur man arbetar på bästa sätt och om det finns andra metoder pedagogerna och barnskötaren använder sig av, förutom det vi har tagit upp i studien.

8. Referenslista

Andersson, L-L, och Möller Heikkilä, P. (2008). *Sex pedagogers tankar om integration av nyanlända barn*. Gävle: Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi. Gävles Högskola. Tillgänglig:

<http://hig.divaportal.org/smash/get/diva2:134084/FULLTEXT03.pdf>

Babblarna (u.å). Hämtat 28 november 2014, från: <http://www.hattenforlag.se/index.asp?mainId=105&cat1=109&cat2=200&show=200>

Babblarna (u.å). Hämtad 28 november 2014, från: <http://www.babblarna.se/>

Blum-Kulka, S. Och Snow, C. (2004). Introduction: The potential of peer talk. *Discourse studies*, 6(3).

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Cook, G. (1997). Language play, language learning. *ELT Journal*, 51(3).

Einarsson, C. och Hammar Chiriack, (2002). *Gruppobservationer. Teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ekholm, B. Och Hedin, A. (1995). *Upptäck vardagen! Om praktisk utvärdering av daghemsverksamhet*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.

Folkhälsan, (2014). *Folkhälsans språksidor*. Hämtad: 5 december, 2014, från: <http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Barn—familj/Sprak/>

Gruber, S och Puskás, T. (2013). Förskolan i det mångkulturella samhället. Från invandrarbarn till flerspråkiga barn. I P, Björk-Willén, S, Gruber & T, Puskás (red.). *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (s.24-44). Stockholm: Liber AB.

Göteborgs stad, (2012). *Språkcentrum, modersmålsstöd i förskolan*. Hämtad: 7 december, 2014, från: <http://goteborg.se/wps/portal/enheter/sprakcentrum/>

Göteborgs stad (2014). *Barnets bästa – för nyanlända barn i förskolan*. Hämtad 30 november, 2014, från: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/86d592e5-4078-42e6-90fc-1ba4c3ebde52/Barnets+b%C3%A4sta+broschyr_liten_dubbelsidig.pdf?MOD=AJPERES

Hjerm, M, och Lindgren, S. (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Falkenberg: Gleerups utbildning AB.

Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Jakobsson, I-L, och Nilsson, I. (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder. Att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande lärmiljö*. Stockholm: Natur & Kultur.

Karlstadmodellen (2010). *Språkträning*. Hämtad 28 november 2014, från; <http://www.karlstadmodellen.se/spraktraning>

Khilström, S. (2007). uppsatsen - examensarbetet. I J, Dimenäs (red.). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik (s.231-232)*. Stockholm: Liber AB.

Kultti, A., (2012). *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. Göteborg: Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Göteborgs Universitet.

Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/29219/1/gupea_2077_29219_1.pdf

Kultti, A., (2013). Mealtimes in Swedish preschools: pedagogical opportunities for toddlers learning a new language. *Early Years: An International Research Journal*, 34(1), 18-31.

Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan – lärande av och på ett annat språk*. Stockholm: Liber AB.

Kvale, S, och Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ladberg, G. (2003). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Larsson, S. (2005). *Om kvalitet i kvalitativa studier*. Nordisk Pedagogik (25)1, 16–35.

Lorentz, H., och Bergstedt, B., (2006). Interkulturella perspektivet. I H. Lorentz och B. Bergstedt (red.), *Interkulturella perspektiv- pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur.

Lorentz, H (2006). Interkulturell kompetens. I H. Lorentz och B. Bergstedt (red.), *Interkulturella perspektiv- pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. Lund: Studentlitteratur

Nationalencyklopedin, (u.å). *Flerspråkighet*. Hämtad 9 december, 2014, från; www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedin/lang/tvasprakighet

Nyponförlaget, (2010). *Några vanliga frågor och svar då det gäller TRAS*. Helsingborg: Nypon förlaget. Hämtat 24 november, 2014, från; http://www.nyponforlag.se/sitespecific/nypon/files/tras/tras-natverk-faq-version4_a.pdf

Peric, A. och Akhter, V (2006). *Att möta tvåspråkiga barn i svensk förskola och förskoleklass*. Malmö: Barndoms- och ungdomsvetenskap. Malmös högskola. Tillgänglig:

[http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/5653/Veras%20och%20Shaistas%20examens arbete.pdf?sequence=1](http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/5653/Veras%20och%20Shaistas%20examens%20arbete.pdf?sequence=1)

Rapp, S. (2014). Skolans lagar och förordningar – det legala ramverket. I Lundgren, U, Säljö, R & Liberg, C (red.). *Lärande, Skola, Bildning - Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Sadaf, S,. (2013). *Två- och flerspråkighet på förskolan.- En kvalitativ studie om pedagogernas förhållningssätt, betydelsen av deras språkliga bakgrund och deras praktiska insatser kring språkutvecklingen hos två- och flerspråkiga barn*. Stockholm: institution för utbildningsvetenskap. Södertörns högskola.

Tillgänglig: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:685968/FULLTEXT01.pdf>

Salem, T,. (2010). *Tvåspråkiga barn i förskolan*. Malmö: Barn och ungdomsvetenskap. Malmö högskola.

Tillgänglig:

<http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/11860/tvasprakigabarn.pdf?sequence=4>

Sandberg, A. & Vuorinen, T. (2007). *Hem och förskola: samverkan i förändring*. (1.uppl.) Stockholm: Liber.

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Regeringskansliet. Hämtat 6 november, 2014, från: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K8

Skaremyr, E,. (2014). *Nyanlända barns deltagande i språkliga händelser i förskolan*. Karlstad: Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap. Karlstad universitet.

Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:731630/FULLTEXT01.pdf>

Skolverket (u.å). *Det här gör skolverket*. Hämtad 6 november, 2014, från: www.skolverket.se/om-skolverket/det-har-gor-skolverket-1.61165

Skolverket (2010). *Läroplan för förskola. Lpfö98. Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.

Skutnabb-Kangas, (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel.

Språkcentrum, (2010). *Modersmålsundervisningens roll i den svenska skolan*. Hämtad: 7 december, 2014, från:

<http://goteborg.se/wps/wcm/connect/75320212-e1fd-4231-90a4-345defc3fe15/Hel+rapport+juni+2012.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=75320212-e1fd-4231-90a4-345defc3fe15>

Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

Svensson, A. (1998). *Barnet, språket och miljön: från ord till mening*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, P-G. (1996). Förståelse, trovärdighet eller validitet?. I P-G, Svensson och B, Starrin (red). *Kvalitativa studier i teori och praktik (s.209-2017)*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2014). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I Lundgren, U, Säljö, R & Liberg, C (red.). *Lärande, Skola, Bildning - Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur och Kultur.

Unicef (u.å). *Sverige är inte alltid bäst i klassen på barns rättigheter*. Hämtad 13 november, 2014, från <https://unicef.se/barnkonventionen/sverige-far-kritik-av-fn>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistika-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.
Hämtad 19 november 2014 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: CM-Gruppen AB
Hämtad 12 november, 2014, från <http://www.vr.se/download/18.3a36c20d133af0c12958000491/1340207445825/God+forskningssed+2011.1.pdfq2>

Volterra, V. och Teaschner, T. (1978). The acquisition and development of language by bilingual children. *Journal of child language*, 5, 311-326.

Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Vygotsky, L. (2007). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Wikipedia. (u.å) *Flerspråkig*. Hämtad 8 november, 2014, från; <http://sv.wikipedia.org/wiki/Flerspr%C3%A5kighet>

Informationsmail

Bilaga 1

Hej

Vi är två studenter som är från Göteborgs universitet och som läser vår sjätte termin på förskoleprogrammet. Vi har börjat med vår c-uppsats med syftet att fördjupa oss om hur pedagogerna arbetar för att bygga upp det svenska språket hos flerspråkiga barn.

Syftet i uppsatsen är att presentera om det finns skillnader och likheter på en förskolas yngre barnavdelning och en avdelning med stora barn i ett mångkulturellt område på 3-5 års avdelningar.

De frågeställningar vi kommer att utgå ifrån är:

- Hur arbetar pedagogerna i förskolan för att utveckla det svenska språket hos flerspråkiga barn?
- Finns det skillnader och/eller likheter mellan avdelningarna?

Materialet som vi kommer att samla in kommer endast användas i studien. Vi kommer inte att benämna pedagogerna eller förskolan på något vis.

Till vår studie är vi i behov av intervju- och observationspersoner. Det vore tacksamt om er förskola skulle kunna ställa upp. Det finns möjlighet att endast ställa upp på intervju som tar ungefär 1 timme, medan observationerna skulle vara över en heldag där vi tittar på hur pedagogerna arbetar med barnen.

För vidare frågor nås vi på mejl.

Helena Gustafsson
helenagustafsson_1@hotmail.com

Nadia Halawi
gusnadha@student.gu.se

Bakgrundsinformation

- Vad har du för tjänst?
- Hur länge har du arbetat här?
- Varför har du valt att arbeta med barn?
- Har du arbetat med någon annat innan du började arbeta här? I så fall med vad? Vad har du tagit med dig som är användbart?
- Kan du ge en kortfattad beskrivning av er avdelning?
- Vilka teorier och förhållningssätt utgår du ifrån i ditt arbete? Varför just den /de?
- Vilka riktlinjer måste du ta hänsyn till i ditt arbete?

Tankar om arbetet?

- Vilka förväntningar känner du att föräldrarna har på dig för att lära barnen språket?
- Tycker du att det finns några svårigheter i ditt arbete att lära ut språket? Hur hanterar du det?
- Finns det någon du kan vända dig till för att hantera svårigheterna?
- Vilka förväntningar har förskolechefen på dig angående språkutvecklingen hos barn?
- Känner du att du har tillräckligt med resurser och möjligheter i din yrkesroll för att utveckla det svenska språket hos barn? Om inte, vad beror det på?
- Vilka resurser kan ni erbjuda barnen?
- Hur ser ni på samverkan med föräldrarna angående barns språkutveckling?

Insatser

- Vem fattar beslut om vad som skall göras på din arbetsplats angående barns lärande i det svenska språket?
- Arbetar ni på olika sätt om barnen är enspråkiga respektive flerspråkiga? I så fall hur? Varför?
- Vilka metoder använder ni för att bygga upp det svenska språket?
- Vad använder ni för material? Hur?
- Hur får ni in det i den dagliga verksamheten?
- Varför arbetar ni på det sättet?
- Vad är syftet med det arbetssättet?
- Känner du att du har den kompetens du behöver för att hjälpa barnen att bygga det svenska språket? Om inte vad beror det på?
- Behövs det fler flerspråkiga pedagoger på er avdelning?
- Har du hört talats om projektet barnets bästa? Om ja, arbetar ni utifrån den? I så fall hur? Om nej. Hur kommer det sig?
- Om du fick fria händer – inklusive obegränsat med resurser – att ändra på något i ditt arbete (insatser, riktlinjer, resurser) vad skulle det vara?

Observationsprotokoll

Bilaga 3

FOKUS	AKTIVITET – SITUATION Vad hände? (Beskrivning)	REFLEKTION Tänkte och kände?	MEDVETEN HANDLING Lära? Göra?
Kommunikation			
Användning av hjälpmedel			
Användning av utrymme			
Användning av tid			
Delaktighet			
Syfte			